

Poliisin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyö Meri-Lapissa korona-aikana

Tytti Alaviippola & Jussi Rintapukka

05/2021

TIIVISTELMÄ

Tytti Alaviippola & Jussi Rintapukka: Poliisin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyö Meri-Lapissa korona-aikana

Opinnäytetyön muoto: Tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Jyrki Lounaskorpi & Nipa Puolamäki

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää kuinka poliisi ja Rajavartiolaitos on tehnyt yhteistyötä Meri-Lapin alueella, Tornion ja Haaparannan rajanylityspaikalla koronan aiheuttaman poikkeusolon aikana 19.3.2020 – 31.12.2020. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää yhteistyön linjaus, sisältö, sekä kehitysideoita. Olemme sisällyttäneet tähän työhön myös rajatarkastusten ja rajavalvonnan keskeiset vaikutukset rajoja ylittävään rikollisuuteen.

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, jossa tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla neljää poliisimiestä eri tehtävistä Lapin poliisilaitokselta, sekä Rajavartiolaitokselta kaksi pääallystöön kuuluvaa esimiestä, jotka ovat olleet Torniossa komennuksella. Tutkimuksessa on keskitytty pääasiassa poliisin näkökulmaan.

Tutkimuksessa selvisi, että yhteistyön pääsisältönä oli poliisin antama tuki Rajavartiolaitokselle johtamassaan tilanneorganisaatiossa Tornion ja Haaparannan välisellä rajatarkastuspisteellä. Poliisin tehtävänä oli hoitaa jatkotoimenpiteet, jotka kuuluivat heidän toimialaansa, kun Rajavartiolaitos keskittyi suorittamaan rajatarkastuksia ja valvomaan voimassa olleita rajoituspäätöksiä. Poliisi oli alkuun varsin sitoutunut Rajavartiolaitoksen tukemiseen rajatarkastuspisteellä. Yhteistyö kuitenkin muuttui kesän 2020 lopussa, jolloin Rajavartiolaitos itsenäistyi tehtäviensä hoitamisessa.

Poliisi on kokenut Rajavartiolaitoksen läsnäolon positiiviseksi Meri-Lapissa. Rajavartiolaitoksen läsnäolo on parantanut viranomaisten keskinäistä tuntemista sekä luonut taustatuen tunnetta viranomaisten välille. Rajavartiolaitoksen suorittamilla rajatarkastuksilla ja rajavalvonnalla on ollut varsin pysäyttävä vaikutus rajoja ylittävään rikollisuuteen.

Opinnäytetyö on kokonaan julkinen.

Sivumäärä: 34 + 2

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Toukokuu 2021

Avainsanat: PTR-yhteistyö, poliisi, Rajavartiolaitos, koronavirus, kvalitatiivinen tutkimus

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuskysymykset.....	2
2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	3
2.1 Meri-Lappi	3
2.2 Tornion ja Haaparannan rajanylityspaikka	3
2.3 Lapin poliisilaitos	4
3 TAUSTAA RAJAVARTIOLAITOKSEN KOMENNUKSELLE	5
3.1 Koronavirus	5
3.2 Hallituksen päätös sisärajalvannon palauttamisesta	5
4 RAJAVARTIOLAITOKSEN KOMENNUS.....	7
4.1 Rajavartiolaitoksen toimiala ja tehtävät.....	7
4.2 Rajatarkastuspisteet	7
4.3 Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito rajavalvonnan osana ja sen ulkopuolella	8
4.4 Rajavartiolaitoksen ja poliisin johtosuhde yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvässä yhteistyössä	10
5 PTR-YHTEISTOIMINNAN TEORIA	12
5.1 PTR-laki.....	12
5.2 PTR-toimintastrategia 2020–2023	12
5.3 PTR-yhteistoiminnan tarkoitus ja tavoitteet	14
5.4 PTR-yhteistoiminnan muodot.....	15
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	16
6.1 Metodi	16
6.2 Puolistrukturoitu teemahaastattelu.....	16
6.3 Haastateltavat	17
6.4 Haastateltavien lähestyminen ja haastattelu	17
6.5 Aineiston analyysi.....	18
7 TULOKSET	19
7.1 Poliisien haastattelut.....	19
7.2 Rajavartiolaitoksen haastattelut	24

8 JOHTOPÄÄTÖKSET	27
8.1 Yhteistyön linjaus.....	27
8.2 Yhteistyön sisältö.....	27
8.3 Yhteistyön toteutus	27
8.4 Rajatarkastukset.....	28
8.5 Rajavartiolaitoksen läsnäolo Meri-Lapissa	28
8.6 Rajavartiolaitos rikostorjunnan näkökulmasta	28
8.7 Yhteenveto	29
9 POHDINTA.....	30
9.1 Tutkimuksen luotettavuus	30
9.2 Tutkimuksen eettisyys	31
9.3 Itsearviointi	32
LÄHTEET	33
LIITTEET	35
1. Teemahaastattelurunko Rajavartiolaitokselle.....	35
2. Teemahaastattelurunko poliisille.....	36

1 JOHDANTO

Rajavartiolaitoksen saapuessa komennukselle Tornion ja Haaparannan rajanylityspaikalle 19.3.2020, oli heidän tavoitteenaan estää vallitsevan COVID-19 pandemian leviäminen. Ajan saatossa Rajavartiolaitoksen läsnäolo poiki kuitenkin yhteistyötä Meri-Lapin poliisin kanssa. Rajavartiolaitoksen komennus rajakunnassa on ollut merkityksellistä ja ainutlaatuista aikaa viranomaisyhteistyötä ajatellen. Haluamme selvittää tutkimuksellamme, kuinka yhteistyötä tehtiin, oliko yhteistyötä linjattu virallisesti, millä tavalla Rajavartiolaitoksen läsnäolo on vaikuttanut Meri-Lapin poliisin arjessa, sekä onko havaittu joi-tain kehitysehdotuksia.

Tulemme käsittelemään aihetta painottaen poliisin näkökulmaa, mutta otamme työhön mukaan myös Rajavartiolaitoksen näkökulmaa siltä osin, kuinka he ovat kokeneet toteutuneen yhteistyön, sekä mikä on ollut Rajavartiolaitoksen vaikutus rajoja ylittävään rikollisuuteen. Rajavartiolaitoksen rajavalvonnalla on ollut kuitenkin suuri merkitys mm. etsintäkuulutettujen kiinnijäämiseen, huumausaineiden liikkuvuuteen rajan yli, sekä poliisin hälytystehtävien tukemisissa.

Tutkimus toteutetaan laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa tulemme haastattelemaan Lapin poliisilaitoksen poliiseja, jotka työskentelevät Meri-Lapissa ja ovat 19.3.2020 – 31.12.2020 välisenä aikana tehneet yhteistyötä Rajavartiolaitoksen kanssa. Lisäksi haastattelemme Rajavartiolaitoksen henkilöstöä, jotka ovat työskennelleet Meri-Lapissa komennuksen vuoksi.

Päätimme tehdä opinnäytetyömme tästä aiheesta, sillä se on ajankohtainen. Kyseinen poikkeustila on Meri-Lapissa ja Tornion ja Haaparannan välisellä rajanylityspaikalla täysin poikkeuksellinen ja uusi myös viranomaisille. Ajatus tähän aiheeseen heräsi, kun suoritimme työharjoittelua Kemmin poliisiase-malla ja pääsimme myös muutamille tehtäville tukemaan Rajavartiolaitoksen partioita.

Toivomme, että työstämme olisi hyötyä poliisiorganisaatiolle ja Rajavartiolaitokselle siinä määrin, että jokainen viranomainen, joka on korona-aikana Tornion ja Haaparannan rajanylityspaikalla toiminut, saisi tutkimuksemme avulla käsityksen siitä, kuinka yhteistyö viranomaisten välillä toteutui, miten poliisi on kokenut Rajavartiolaitoksen läsnäolon Meri-Lapissa sekä mikä on ollut Rajavartiolaitoksen vaikutus rikostorjunnan näkökulmasta.

Olemme rajanneet aihettamme niin, että käsittelemme vain edellä mainitulla rajanylityspaikalla, sekä Meri-Lapin alueella tapahtunutta yhteistyötä. Toinen raja on aikaväli. Rajavartiolaitos on edelleen komennuksella tekemässä rajatarkastuksia, mutta tutkimuksemme rajoitetaan vuoden 2020 loppu eli aikaväli on 19.3.2020 – 31.12.2020. Lisäksi rajaamme Tullin osuuden tutkimuksesta kokonaan pois.

Tutkimuksen tekoa varten on saatu tutkimusluvut (POL-2021-24365) Lapin poliisilaitokselta, sekä (RVL207580) Rajavartiolaitokselta.

1.1 Tutkimuskysymykset

Aiheen pohjalta muodostimme seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Kuka tai mikä taho linjasi yhteistyöstä?
2. Yhteistyön sisältö ja toteutus?
3. Mikä on ollut rajatarkastusten merkitys yhteistyötä ajatellen?
4. Rajavartiolaitoksen läsnäolon vaikutus Meri-Lapin poliisin arkeen?
5. Rajavartiolaitoksen rooli rikostorjunnan näkökulmasta?

2 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

2.1 Meri-Lappi

Meri-Lappi sijaitsee Lapin lounaisosassa Perämeren rannikolla Pohjois-Pohjanmaan ja Ruotsin välissä (Meri-Lapin kehittämiskeskus, luettu 5.4.2021). Meri-Lappiin kuuluu kaksoiskaupunki TornioHaaparanta eli Tornion- ja Haaparannan kaupungit, Ylitornio, Kemi, Keminmaa, Simo sekä Tervola. Katso maantieteelliset sijainnit kuvasta 1.

Meri-Lappi on myös tunnettu hyvistä lohijoista. Nämä joet ovat Simo-, Kemi- ja Tornionjoki, jotka virtaavat pohjoisesta kohti Perämerta. (Meri-Lappi, luettu 5.4.2021.)

Meri-Lapissa on asukkaita yhteensä noin 60 000. Meri-Lapin kunnista eniten ihmisiä asuu Torniossa ja toiseksi eniten Kemissä. Nämä kaksi kaupunkia vetävät puoleensa Meri-Lapin asukkaista noin 40 000. Vähiten asukkaita on Tervolan kunnassa, jossa vuoden 2021 alussa oli asukkaita vain 2924. (Yle 2021, Meri-Lappi menetti viime vuonna yli 600 asukasta – moni kunta putosi uudelle tuhat luvulle.)

Kuva 1. Meri-Lapin kaupungit- ja kunnat. (Yle 2019, Meri-Lapin kunnanjohtajilta pitkä lista toiveita hallitusohjelmaan.)

2.2 Tornion ja Haaparannan rajanylityspaikka

Tornion kaupunki on tärkein Suomen ja Ruotsin välinen rajanylityspaikka. Se on Tornionjokilaakson keskus ja saanut nimensä Tornionjoen mukaan. Haaparanta ja Tornio muodostavat yhdessä maail-

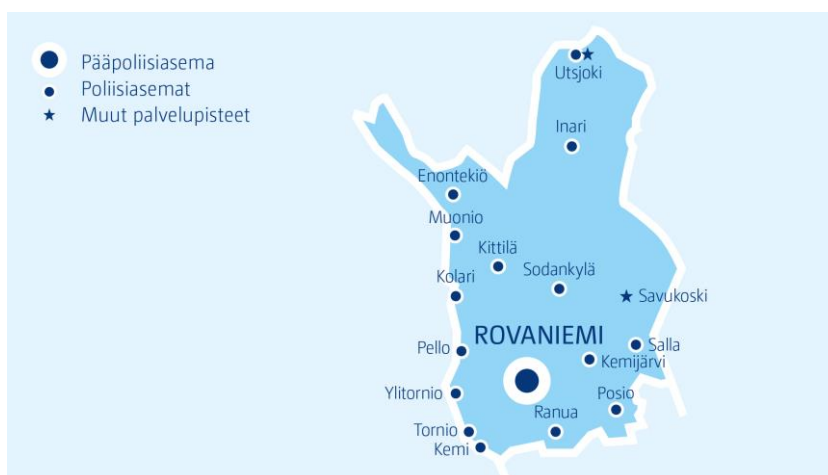
mankin mittakaavassa erityislaatuisen kaksoiskaupungin HaparandaTornio. Näillä kahdella kaupungilla on jopa yhteinen keskusta, sekä rajaton yhteistyö monilla eri osa-alueilla. (HaparandaTornio, historia & kulttuuri, luettu 6.4.2021.)

Suomesta Ruotsiin menevät rajanylityspaikat ovat Torniossa, Karesuvannossa, Kolarissa, Muoniossa, Pellossa ja Ylitorniolla (Rajavartiolaitos, poikkeukset rajanylityspaikkojen aukioloajoissa koronapandemian johdosta, luettu 6.4.2021). Näistä vilkkain rajanylityspaikka sijaitsee Torniossa. Länsi-Suomen merivartioston arvion mukaan Tornion ja Haaparannan rajan ylitti ennen poikkeusaikaa arviolta noin 38 000 ihmistä vuorokaudessa. (Yle 2020, autojono venyi Torniossa yli kilometrin pituiseksi, kun rajaliikenne nelinkertaistui – terveystietoja tai työtodistusta ei vaadita, ajokortti yleensä riittää.)

2.3 Lapin poliisilaitos

Lapin poliisilaitoksella työskentelee yhteensä 410 henkilöä, jotka valvovat yleistä järjestystä ja turvallisuutta, selvittävät ja ennalta estävät rikoksia sekä tarjoavat laadukkaita lupapalveluita Lapin maakunnan alueella. Lapin poliisilaitos on koko Euroopan Unionin pohjoisin poliisiyksikkö, jonka noin 320 poliisia 16 poliisiasemalla vastaavat paitsi maakunnan asukkaiden, myös suuren turistijoukon turvallisuudesta. (työnantaja Lapin poliisilaitos, luettu 5.4.2021.)

Rovaniemen pääpoliisiaseman lisäksi poliisiasemat ovat Kemissä, Torniossa, Ranualla, Kemijärvellä, Sodankylässä, Inarissa, Posiolla, Sallassa, Utsjoella, Ylitorniolla, Pellossa, Kittilässä, Kolarissa, Muoniossa ja Enontekiöllä. (Eml.) Kuva 2. havainnollistaa pääpoliisiaseman, poliisiasemien, sekä muiden palvelupisteiden sijainnit Lapin maakunnassa.

Kuva 2. Lapin poliisilaitoksen 16 asemaa. (kuva: poliisin nettisivut.)

3 TAUSTAA RAJAVARTIOLAITOKSEN KOMENNUKSELLE

3.1 Koronavirus

Koronavirus eli COVID-19 lähti leviämään joulukuussa 2019 Wuhanista, Kiinasta (Anttila 2021). Kiinassa todettiin keuhkokuumeetapauksia, joiden aiheuttajaksi varmistui aiemmin tuntematon koronavirus, SARS-CoV-2. Koronaviruksen aiheuttamaa tautia kutsutaan virallisesti nimellä COVID-19, joka tulee sanoista corona, virus, disease. (THL 2021, koronavirus COVID-19.) Maailman terveysjärjestö WHO julisti koronavirusepidemian pandemiaksi 11.3.2020, koska se on levinnyt maailmanlaajuisesti (Anttila 2021).

Uusi koronavirus on todennäköisesti lähtöisin yksittäisestä tartunnasta, joka on tapahtunut eläimen ja ihmisen välillä. Toinen teoria on, että virus on tarttunut eläimistä ihmisiin ja tartunnan saaneita on ollut useampia. Tämän jälkeen virus on alkanut levitä ihmisestä toiseen. (THL 2021, koronavirus COVID-19.)

Koronaviruksen tarttuessa se aiheuttaa yleensä ihmiselle lievän hengitystietulehduksen. Pienellä osalla tartunnan saaneista hengitystietulehdus voi ilmetä vakavana. (Anttila 2021.) Vakavassa tartunnassa potilas voi saada keuhkokuumeen, akuutin hengitysvaikeusoireyhtymän tai muita komplikaatioita, jotka voivat johtaa kuolemaan. Muita oireita voivat olla päänsärky, maku- tai hajuaistin häiriöt, nenän tukkoisuus, yskä, hengenahdistus, väsymys, lihaskivut, kurkkukipu, kuume, pahoinvointi, sekä ripuli. Oireet voivat vaihdella taudin edetessä. Täytyy kuitenkin muistaa, että pelkkien oireiden perusteella ei voi päätellä onko hengitystietulehduksen aiheuttaja koronavirus vai joku muu virus tai bakteeri. (THL 2021, oireet ja hoito – koronavirus.)

3.2 Hallituksen päätös sisärajalvannon palauttamisesta

Valtioneuvosto totesi yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa 16.3.2020, että Suomessa vallitsevat valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 5 kohdassa tarkoitetut poikkeusolot. Tartuntatautiepideemian laajentumisen ennalta ehkäisemiseksi ja koronaviruksesta kansanterveydelle ja terveydenhuoltojärjestelmälle aiheutuvan uhan torjumiseksi oli välttämätöntä sulkea eräät rajanylityspaikat sekä rajoittaa merkittävästi rajanylityspaikkojen kautta kulkevaa liikennettä väliaikaisesti. (Valtioneuvosto 2020, 1.)

Valtioneuvosto teki 17.3.2020 päätöksen rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille 19.3.–13.4.2020 koronaviruksen aiheuttamasta COVID-19- tartuntatautiepideemiasta Suomen sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan edellyttämien toimien vuoksi. Maantieliikenteessä tämä tarkoitti sitä, että Suomen ja Ruotsin välisellä rajalla sallittuja rajanylityspaikkoja ovat Karesuvanto, Kolari, Muonio, Pello, Tornio ja Ylitornio. Rajojen yli sallitaan vain tavaraliikenne, Suomen kansalaisten ja Suomessa tai muussa EU:n jäsenvaltiossa asuvien paluuliikenne, välttämätön työmatkaliikenne ja muu välttämätön liikenne (Eml.)

Päätös rajavalvonnan väliaikaiseen palauttamiseen sisärajoille perustuu Schengenin rajasäännöstön (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/399) 25 artiklaan. Sisärajavaltiota palautettiin ensivaiheessa 26 vuorokauden ajaksi, mutta artiklan mukaan jäsenvaltio voi pidentää rajavalvontaa sisärajoillaan enintään 30 vuorokautta kerrallaan, jos yleiseen järjestykseen tai sisäiseen turvallisuuteen kohdistuva vakava uhka jatkuu jäsenvaltiossa pitempään. Kokonaisuutena ei kuitenkaan saa ylittää kuutta kuukautta. Komission linjauksen mukaan sisäiseen turvallisuuteen kohdistuva uhka pitää sisällään myös kansanterveyden. (Eml.)

Rajavartiolain (578/2005) 15 §:n mukaan rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille päättää valtioneuvosto. Jos yleiseen järjestykseen, kansalliseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen kohdistuva uhka kuitenkin edellyttää asiassa välittömiä toimia, sisäministeriö päättää tarvittavista toimenpiteistä, kunnes valtioneuvosto ratkaisee asian. Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin rajavalvonnan palauttamista sisärajoille koskevan asian käsittelemisestä viipymättä poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kesken sekä ilmoitusten ja selvitysten toimitamisesta ja neuvotteluiden käymisestä. Asiasta säädetään poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta annetun valtioneuvoston asetuksen (1126/2009) 9 §:ssä. Rajavartiolain 17 §:n mukaan Rajavartiolaitos on johtava rajavalvontaviranomainen, joka sovittaa yhteen muiden rajavalvontaan henkilöliikenteessä osallistuvien viranomaisten toimintaa. (Valtioneuvosto 2020, 3.)

Sisärajavalonnan palauttamisen tarkoituksena on yleiseen järjestykseen ja sisäiseen turvallisuuteen kohdistuvan välittömän ja vakavan uhan torjumiseksi varmistua siitä, että Suomeen saapuvat tai Suomesta lähtevät täyttävät säädetyt maahantulon tai maassa oleskelun edellytykset. Lisäksi tarkoituksena on tunnistaa ja identifioida turvallisuuden kannalta mahdolliset riskihenkilöt. Sisärajavalonnan palauttamisen arvioidaan vähentävän koronaviruksen leviämistä ja pienentävän siten Suomen kansanterveydelle viruksesta aiheutuvaa uhkaa. (Valtioneuvosto 2020, 4.)

Sisärajavalonnan palauttamisella ei muutettaisi kansallisen lainsäädännön säännöksiä. Oikeus maahantuloon ja maastalähtöön määräytyisi siten tällä hetkelläkin voimassa olevan lainsäädännön mukaan. Sisärajan ylittäminen ei edellyttäisi nykyisestä poikkeavien matkustusasiakirjojen mukana oloa. Ainoa muutos olisi se, että jokaisen tulisi sisärajoillakin varautua mahdollisiin viranomaisten toimesta suoritettuihin raja- ja ulkomaalaisvalvontatoimiin. Rajavartiolaitos johtaisi sisärajavalonnan väliaikaisen palauttamisen. Poliisi ja Tulli osallistuisivat sisärajavalonnan palauttamiseen erikseen sovittavalla tavalla. (Eml.)

Sisärajavalonntaa jatkettiin aina kolmen viikon jaksoissa siten, että lopulta se oli voimassa 19.3.–18.9.2020 välisen ajan. Tällöin sisärajavalonntaa oli jatkettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/399) 25 artiklan mukaan lain sallimat kuusi kuukautta, jonka vuoksi sisärajavalonnta keskeytettiin 18.9.2020 yhden viikon ajaksi, jonka jälkeen sitä jatkettiin 2020 vuoden loppuun saakka kolmen viikon jaksoissa.

4 RAJAVARTIOLAITOKSEN KOMENNUS

4.1 Rajavartiolaitoksen toimiala ja tehtävät

Rajavartiolaitos on valtiollinen organisaatio, joka muodostuu päällikön johtamasta rajavartiolaitoksen esikunnasta eli sisäasiainministeriön rajavartio-osastosta ja kahdeksasta hallintoyksiköstä. Päällikkö ja esikunta ovat valtakunnallisia rajavartioviranomaisia. Vartiostot ja niitä johtavat komentajat ovat esikunnan alaisuudessa toimivia alueellisia rajavartioviranomaisia. Niiden alaisuudessa ovat paikalliset rajavartiolaitoksen yksiköt. Raja- ja merivartiokoulu ja vartiolentolaivue ovat alueellisen jaotuksen ulkopuolisia ja esikunnan alaisia viranomaisia. (Heusala ym. 2008, 207.)

Hallintoyksikköjä ovat Kaakkois-Suomen rajavartiosto, Kainuun rajavartiosto, Lapin rajavartiosto, Pohjois-Karjalan rajavartiosto, Länsi-Suomen merivartiosto, Suomenlahden merivartiosto, Vartiolentolaivue ja Raja- ja merivartiokoulu (Rajavartiolaitos, hallintoyksiköt, luettu 6.5.2021).

Rajavartiolaitos on sisäasiainministeriön hallinnonalaan kuuluva turvallisuusviranomainen. Rajavartiolaitos saa toimivaltansa keskeisimpiin tehtäviinsä Rajavartiolaista. (Kammonen 2012, 27.)

Rajavartiolaitoksen perustehtävänä on rajaturvallisuuden ylläpito yhdessä muiden viranomaisten kanssa. Rajaturvallisuus tarkoittaa niitä koti- ja ulkomailla suoritettavia toimenpiteitä, joilla pyritään estämään valtakunnan rajan ja ulkorajan ylittämistä annettujen säännösten rikkominen ja rajat ylittävistä henkilöliikenteestä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle aiheutuvat uhat sekä varmistamaan rajanylityksen turvallisuus. Rajavartiolaitoksen tehtäviin kuuluu erikseen säädetyt valvontatehtävät ja toimenpiteet rikosten ennalta ehkäisemiseksi, selvittämiseksi ja syytteen saattamiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Rajavartiolaitos suorittaa poliisi- ja tullitehtäviä, sekä etsintä- ja pelastustehtäviä. Rajavartiolaitos toimii alueella, jossa se on rajajärjestyksen ja rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi perusteltua. Rajavartiolaitos myös johtaa Suomessa meripelastustoimintaa ja tekee valvonta-alueellaan etsintöjä ja sairaankuljetuksia. (Heusala ym. 2008, 207.)

4.2 Rajatarkastuspisteet

Rajan ylittäminen maahan tultaessa ja maasta lähdettäessä on sallittua vain virallisten rajanylityspaikkojen kautta. (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 562/2006, artikla 4). Viralliset rajanylityspaikat määritellään valtioneuvoston asetuksessa 901/2006. (Pääkkö 2015, 8.) Rajatarkastuksia suoritetaan rajatarkastuspisteillä.

Rajatarkastuksella tarkoitetaan rajaturvallisuuden ylläpitämiseksi suoritettavia rajanylityksen tai sen aikomuksen perusteella toteutettavia henkilön sekä hänen tavaroidensa ja kulkuneuvonsa tarkastamista ja henkilöiden kuulemista. Rajatarkastus toimitetaan rajanylityspaikalla, tai liikenteen sujuvuuden turvaamiseksi tai muusta perustellusta syystä julkiseen liikenteeseen käytettävässä kulkuneuvossa ja muussa paikassa. (Rajavartiolaitos, rajatarkastukset, luettu 9.4.2021.)

Rajatarkastuksia ei tehdä niin sanotussa sisärajalikenteessä, jolla tarkoitetaan Schengen-alueella liikkumista. Suomi ja muut Pohjoismaat aloittivat Schengenin säännösten soveltamisen 25.3.2001. Schengenin säännöstöön liittyneet valtiot noudattavat yhteistä ulkorajan valvontaa. (Eml.) Suomi kuuluu Schengen alueeseen yhdessä 25 muun valtion kanssa. Schengen-alueella sisärajatarkastuksista on luovuttu Schengenin sopimuksen mukaan, mutta alueen ulkorajojen valvontaa on yhdenmukaistettu ja vahvistettu. Schengen-alueen sisällä on mahdollista matkustaa maasta toiseen ilman tarkastuksia rajoilla. Kansalliset viranomaiset voivat kuitenkin tarkastaa yksittäisiä matkustajia rajoilla tai niiden läheisyydessä, jos poliisitietojen perusteella on syytä tehostaa valvontaa väliaikaisesti. (Ulkoministeriö, luettu 9.4.2021.)

Sisärajatarkastusten kattava käyttöönotto Suomessa Schengenin rajasäännösten III osaston II luvun (9.3.2016/399) perusteella tarkoittaa sitä, että jokaiselle Suomeen saapuvalla henkilöllä suoritetaan rajanylitystilanteessa vähintään vähimmäistarkastus. Tällöin EU-kansalainenkin joutuu rajatarkastuksen kohteeksi, riippumatta hänen vapaan liikkuvuutensa oikeudesta Schengenin alueella. (Särkioja 2017, 9.)

Sisärajatarkastusten tehostamisen eli sisärajatarkastusten palauttamisen tarkoituksena on estää Suomen yleiseen järjestykseen ja/tai sisäiseen turvallisuuteen kohdistuva vakava uhka. Painopisteenä rajatarkastusten palauttamistilanteessa on henkilöiden maahantulon valvonta. (Särkioja 2017, tiivistelmä.)

Rajavalvonnan tarkoituksena on ehkäistä ja selvittää luvattomia rajan ylityksiä rajanylitys paikkojen välisellä alueella. Rajojen valvonnalla ylläpidetään rajajärjestystä ja rajaturvallisuutta. Maarajalla rajojen valvontaa toteutetaan partioimalla perinteisesti jalkaisin tai hiihtäen sekä tähyttämällä rajalla ja sen läheisyydessä. Partioinnissa hyödynnetään myös Vartiolentolaivueen helikoptereita ja lentokoneita sekä maastoajoneuvoja, moottorikelkkoja ja -veneitä. Valvonnassa käytetään apuna jälkien ilmaisemiseen koulutettuja rajakoiria. Lisäksi käytetään teknisiä valvontajärjestelmiä. (Rajavartiolaitos, rajojen valvonta, luettu 9.4.2021.)

Rajavartiolaitos suorittaa rajojen valvontaa sille osoitetun rajaturvallisuuden ylläpidon tehtävän sekä rajavartiolain 17§ perusteella. Rajavartiolain johtavaan asemaan sisältyy myös varsinaisten valvontatehtävien suorittaminen. Rajavartiolaitos on se viranomainen, jonka tulee ensisijaisesti huolehtia rajojen valvontaan tai rajatarkastuksiin liittyvien valvontatehtävien ja niissä ilmenneiden tilanteiden hoidosta sekä niihin liittyvien kysymysten ratkaisemisessa. (Kammonen 2017, 46.)

4.3 Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito rajavalvonnan osana ja sen ulkopuolella

Yleinen järjestys ja turvallisuus tarkoittavat oikeusjärjestyksen edellyttämää normaalisuuden tilaa yhteiskunnassa. Yleisillä paikoilla keskeisin laki on järjestyslaki (612/2003). Yleisessä järjestyksessä ja

turvallisuudessa on kyse samasta asiasta kuin poliisilain (872/2011) määrittämästä poliisin tehtävästä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisessä. (Kammonen 2012, 24.)

Yleinen järjestys tarkoittaa yleiselle paikalla normaalin tilan säilymistä, joka voi vaihdella eri kellon-aikoina ja päivinä. Turvallisuudella tarkoitetaan sellaista tilannetta, jossa ihmiset saavat pelkäämättä ja toisten estämättä käyttää heille kuuluvia perusoikeuksiaan. (Kammonen 2012, 25.)

Rajavartiolain (578/2005), pykälä 21§ yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeelliset poliisin toimenpiteet kuuluvat seuraavasti:

”Rajavartiolaitos voi yksittäistapauksessa päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä suorittaa sellaisia kiireellisiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarpeellisia 33 §:ssä tarkoitettuja poliisin toimenpiteitä, joita poliisi ei voi viipymättä suorittaa.

Rajavartiomies voi kohtaamassaan asiassa suorittaa 1 momentissa tarkoitettun toimenpiteen ilman poliisin pyyntöäkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava poliisille. Toimenpiteestä on poliisimiehen pyynnöstä luovuttava tai jo aloitettu toimenpide on keskeytettävä.

Rajavartiomies voi ennalta suunnitellussa, tarkoituksenmukaisena pidettävässä rajavartiomiehen ja poliisimiehen yhteispartioinnissa partiointialueella suorittaa välttämättömiä poliisin toimenpiteitä poliisin johdolla tapahtuvassa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä.”

Tämä Rajavartiolain pykälä antaa Rajavartiolaitokselle mahdollisuuden suorittaa poliisin toimenpiteitä kiireellisen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tarkoitettussa tehtävässä, jota poliisi ei voi viipymättä suorittaa. Päällystöön kuuluvan poliisimiehen on kuitenkin pyydettävä tätä. Poikkeustapaus löytyy kuitenkin, jos toimenpidettä ei voida viivyttää terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttamatta. Tällöin rajavartiomies voi toimia ilman päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyyntöä, jolloin toimenpiteestä on viipymättä ilmoitettava poliisille. Rajavartiomies voi myös toimia poliisin johdolla ennalta suunnitellussa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämisen tehtävässä, jos sitä on pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Rajanylityspaikat ovat järjestyslain mukaisia yleisiä paikkoja ja niin ollen siellä vaikuttaa järjestyslain ja eräiden muiden lakien asettamat vaatimukset yleisestä järjestyksestä ja turvallisuudesta. Rajavartiolain 20§ 1 momentin (muutos 478/2010) mukaisesti Rajavartiolaitoksen tehtävänä on huolehtia yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidosta rajanylityspaikalla. Tämä perustuu siihen, ettei poliisi pääsääntöisesti toimi rajanylityspaikoilla ja rajanylityspaikat ovat varsinkin maarajalla sekä aluevesillä etäällä poliisin toimipaikoista. (Kammonen 2017, 49.)

Rajanylityspaikan yleisen järjestyksen ja toimivallan nojalla Rajavartiolaitos voi puuttua niihin rikoksiin ja muihin tekoihin ja tapahtumiin, joista on selvästi haittaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle.

Muihin rikoksiin Rajavartiolaitos voi puuttua muun toimivaltansa perusteella, jolloin toimimiskynnys on kiinnitetty rikollisen teon tunnusmerkistöön sekä Rajavartiolaitoksen toimivaltaan estää, keskeyttää ja selvittää näitä rikoksia. (Kammonen 2017, 55.)

Rajojen valvontatehtävien hoidossa Rajavartiolaitoksen asema on selvä. Jos kuitenkin kyseessä on niin sanottu vaarallisen henkilön luvan rajanylitys, niin silloin johto- ja toimivallan rajanveto on haastavampi. Luvaton rajanylitys on periaatteessa riski yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Tämä ei suoraan anna asian hoitamista poliisille vaan lähtökohtaisesti Rajavartiolaitoksen rajavalvonnan erityistoimivalta syrjäyttää poliisin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon toimivallan, mutta vain tiettyyn rajaan asti. (Kammonen 2017, 46.)

Poliisin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon tehtävä riippuu siitä, millainen uhka eli vaara laukaisee poliisin toimintavelvollisuuden. Uhan tulee olla konkreettinen ja läheinen, jotta se laukaisee poliisin kannalta toimenpidekynnyksen. Tämän johdosta Rajavartiolaitoksen toimivallassa ja johtovastuussa on vaarattomien tai vain abstraktia tai välillistä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden uhkaa aiheuttavien säännösten vastaisesti rajan ylittäneiden henkilöiden etsintä- ja kiinniotto Schengenin raja-säännösten mukaisesti. Mitä suurempaa ja konkreettisempaa vaaraa luvaton rajanylittäjä aiheuttaa yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, niin sitä tarkemmin tulee pohdittavaksi, onko kyseessä raja-turvallisuus vai yleinen järjestys ja turvallisuus. Mitä suurempaa välitöntä uhkaa tilanne aiheuttaa sivullisten hengelle ja terveydelle, niin tilanteen voidaan katsoa kuuluvan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden intresseihin ja siten poliisin toimialaan. (Eml.)

Rajavartiolaitoksen ei ole tarkoitettu hoitavan itsenäisesti kaikkein vaarallisimpia ja vakavampia tehtäviä, vaan Rajavartiolaitos voi toimivaltuuksien näkökulmasta hoitaa ja hallita vain rajojen valvonnassa syntyviä yleistä järjestystä ja turvallisuutta vakavasti vaarantavia tilanteita itsenäisesti vain rajoitetussa laajuudessa. Rajavartiolaitos ei perusta eikä sijoita yksiköitään ja pysyviä toimintojaan sisämaahan, jossa muut viranomaiset voivat hoitaa vastaavia valvontatehtäviä, kuten ulkomaalaisvalvontaa. Tapaukset, jossa luvattoman rajanylittäjän etsintä- ja kiinniotto siirtyy kokonaan pois valtakunnan rajaan rajoittuvalta alueelta alueelle, jossa ei ole Rajavartiolaitoksen yksiköitä, niin voi olla tarkoituksenmukaisempaa pyytää poliisilta apua toimenpiteiden loppuun saattamiseksi. Tällöin kyseessä on viranomaisten välinen yhteistyö. (Kammonen 201, 48–49.)

4.4 Rajavartiolaitoksen ja poliisin johtosuhde yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitoon liittyvässä yhteistyössä

Poliisilla on täysi toimivalta hoitaa Rajavartiolaitoksen vastuulla oleva yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tehtävä ja ottaa johtovastuu itselleen. On pidettävä varsin epätodennäköisenä, että poliisi antaisi henkilöstöään tai kalustoaan Rajavartiolaitoksen käyttöön ja johtoon poliisin päätehtäviin kuuluvan tilanteen hoitamiseksi. Rajavartiolaitos voi kuitenkin pyytää poliisilta apua muiden valvontatehtä-

vien, erityisesti rajavontatehtävän hoitamiseksi esimerkiksi pyytämällä poliisia osallistumaan luvattoman rajanylittäjän etsintään. Tällöin ei ole kyse virka-avusta vaan enemmänkin PTR-henkisestä yhteistoiminnasta. (Kammonen 2017, 102.)

Poliisin ottaessa johtovastuun, Rajavartiolaitoksen vastuu tilanteen hoitamisesta väistyy. Johtovastuun ottaminen tarkoittaa myös suoritusvastuun ottamista. Poliisin ottaessa johtovastuun Rajavartiolaitoksen johtamasta tilanteesta, tulee poliisin varmistaa riittävät omat resurssit tilanteen hallitsemiseksi. Epäsuhtainen tilanne, jossa tilanteen johtoon on sidottu yksi poliisipartio, mutta varsinainen suoritusporras muodostuu lukuisista rajavartiomiehistä, ei liene hyväksyttävää. Poliisin resurssien epäsuhdanne Rajavartiolaitoksen resursseihin nähden tulee nähdä poliisin otto-oikeutta rajoittavana tekijänä. Rajavartiolaitokselle on osoitettu toimivalta hoitaa kiireellisiä poliisitehtäviä muun muassa siitä syystä, ettei poliisilla ole välttämättä riittäviä voimavaroja. Tällöin Rajavartiolaitos toimii oman johtonsa johtamana, eikä poliisin voimavarareservinä. (Kammonen 2017, 103.)

5 PTR-YHTEISTOIMINNAN TEORIA

PTR-yhteistoiminnalla tarkoitetaan Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen välistä yhteistyötä. Käsittelemme tässä luvussa PTR-lakia, toimintastrategiaa, sekä PTR-toimintaa yleisesti.

5.1 PTR-laki

Poliisin toimintaa ohjaa poliisilaki (22.7.2011/872) ja Rajavartiolaitoksen toimintaa rajavartiolaitoslaki (15.7.2005/578). PTR-toimintaa ohjaa laki poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta (11.9.2009/687).

Eduskunta hyväksyi PTR-lain vuonna 2009 ja se astui voimaan 1.1.2010. Laki antaa selkeän ja tarkan kuvan PTR- viranomaisten yhteistoiminnasta ja selkeän oikeudellisesti ohjaavan pohjan yhteistyölle. (Maasalo 2010, 110.)

PTR- laissa yhteistoiminnalla tarkoitetaan rikostorjuntaan, valvontatoimintaan tai kansainväliseen yhteistyöhön liittyvän toimenpiteen suorittamista toisen PTR- viranomaisen tehtäväalueella apuna tai puolesta, sekä toimimista yhteistyössä PTR- viranomaisten yhteisellä tehtäväalueella (Maasalo 2010, 5).

Lain tarkoituksena on esittää ja syventää poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen yhteistoimintaa sekä yhteisten toimintalinjojen toteuttamista. Laki pyrkii siihen, että PTR- viranomaisille säädetyt rikostorjuntaan, valvontaan ja kansainväliseen yhteistoimintaan liittyvät tehtävät, sekä yksittäisetkin toimenpiteet tulisivat hoidetuksi tarkoituksenmukaisesti, tehokkaasti ja taloudellisesti. Lain tavoitteena on lisäksi selkeyttää toimintavelvollisuutta yhteisellä tehtäväalueella, sekä myös toisen PTR- viranomaisen tehtäväalueella. (Maasalo 2010, 8.) PTR-viranomaisten lakisäätteiset tehtävät on tarkoituksellisesti säädetty osittain päällekkäisiksi, jotta viranomaisilla on edellytykset suorittaa tarvittaessa toisen päävastuullisen viranomaisen tehtäviä erikseen sovitulla tavalla (Tulli, PTR-yhteistoiminta, luettu 10.4.2021).

Lailla pyritään takaamaan PTR- viranomaisille parempi kyky torjua vakavaa ja järjestäytynyttä rikollisuutta, jolla tarkoitetaan huumekauppaa, arvotavaroiden salakuljetusta, ihmisten salakuljettamista, ihmiskauppaa, paritusta ja rahanpesua. (Jukarainen & Laitinen 2014, 13.)

5.2 PTR-toimintastrategia 2020–2023

PTR-yhteistoimintastrategia toimintakaudelle 2020–2023 tuli voimaan 1.1.2020 (Tulli, PTR-yhteistoiminta, luettu 9.4.2021). PTR-yhteistoiminnalla pyritään puuttumaan erityisesti rajat ylittävän ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. PTR-yhteistoimintastrategian tarkoituksena on luoda perusteet yhteistoiminnan tuloksellisuuden mittaamiselle, sekä ohjata yhteistoimintaa tavoiteltuun, yhdessä sovittuun suuntaan. (Tulli, PTR-strategia, luettu 10.4.2021.)

PTR-viranomaisten päivittäistä toimintaa ohjaa arvot, jotka ovat tärkeitä ja yhdessä sovittuja. PTR-yhteistoiminnan keskeisiä arvoja ovat yhteistyö, tehokkuus ja luotettavuus. PTR-yhteistoiminnan lähtökohdiana on yhteistyö, johon kaikki PTR-viranomaiset ovat sitoutuneet. PTR-viranomaisten tehokas yhteistoiminta puolestaan lisää kansalaisten turvallisuutta sekä tuottaa mahdollisia kustannussäästöjä. Jokaisen viranomaisen korkea ammattietiikka luo perustan viranomaisten keskinäiselle luottamukselle, kuin myös luo ja vahvistaa kansalaisten luottamusta viranomaistoimintaa kohtaan. (Eml.)

PTR-viranomaisten toimintaympäristö on viime aikoina ollut ja tulee todennäköisesti olemaan myös jatkossa muutosten kohteena. Toimintaympäristöön vaikuttavia asioita, ovat kaupungistuminen, joka lisää tarvetta kohdentaa viranomaisresursseja alueille missä on enemmistö väestöstä, mutta samaan aikaan viranomaisten tavoitettavuus tulee pystyä takaamaan myös harvaan asutuilla seuduilla. Väestön ikääntyminen ja puolestaan syntyvyyden lasku aiheuttavat monimuotoisia muutoksia väestörakenteessa. Lisääntyvä syrjäytyminen näkyy osaltaan haasteena viranomaistoiminnassa. Maahanmuuton myötä väestörakenne puolestaan monimuotoistuu. Väestömassojen liikehdintään vaikuttaa ilmastonmuutos, joka voi aiheuttaa laajoja maahanmuuttoaaltoja. Lisäksi teknologinen kehitys mahdollistaa aivan uudenlaisia tapoja tehdä rikoksia. (Eml.)

Toimintastrategiassa on linjattu kaudelle 2020–2023 toimenpiteet, jotka ovat rikostorjunta, päivittäinen valvontayhteistyö, yhteen sovitettu varautuminen turvallisuusuhkiin, yhteistyötä tehostavat toimet, sekä kansainvälinen toiminta (Eml).

Rikostorjuntayhteistyöllä vaikutetaan ja puututaan tehokkaasti rajat ylittävään, erityisesti vakavaan rikollisuuteen. Rikostorjunnassa hyödynnetään yhteistyössä uuden teknologian luomia mahdollisuuksia. Kyberrikollisuuden torjuntaan sekä Suomeen pyrkivien kansainvälisten rikollisryhmien toimintaan vaikuttamiseen panostetaan erityisesti kyseisellä strategiakaudella. Turvallisuuden ylläpitämistä ja rikosten selvittämistä palveleva tieto hyödynnetään tehokkaasti ja tiedonvaihto sovitetaan yhteen. Tarvittavaa tietoa rikostorjunnassa hankitaan kansallisista ja kansainvälisistä lähteistä. Kohdetorjuntamenettelyssä rikollisuuteen puututaan ilmiö- ja tapauskohtaisella analyysi- ja tutkintayhteistyöllä. (Eml.)

Päivittäisellä valvontayhteistyöllä pyritään turvaamaan valvonta myös harvaan asutuilla seuduilla ja sellaisilla rajanylityspaikoilla, missä liikehdintä on vähäistä. Painopistealueita ovat rajatarkastukset ja tullivalvonta rajanylityspaikoilla, ulkomaalaisvalvonta, valvonta harvaan asutuilla seuduilla sekä maasto- ja vesiliikenteessä. Valvontatoimenpiteiden suunnittelu ja toteutus tapahtuvat analyysin ja yhteisen tilannekuvan perusteella. (Eml.)

PTR- viranomaiset varautuvat turvallisuusuhkiin ajantasaisilla ja yhteen sovitetuilla varautumissuunnitelmissa, sekä päivittäisellä yhteistyöllä turvallisuusuhkien tunnistamiseksi. Normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa kyetään nopeaan ja joustavaan päätöksentekoon ja toimenpiteisiin. (Eml.)

Yhteistyön tehostamiseksi hankintatoiminnassa osapuolet huomioivat mahdollisuuksien mukaan toisen viranomaisen hankintatarpeet ja osallistuvat yhteishankintoihin. Tiedonvaihtoympäristöä ja tietojärjestelmiä kehitetään. Yhteistyötä tiivistetään kansainvälisten rahoitusmahdollisuuksien koordinoimisissa ja hyödyntämisessä. PTR-koulutusyhteistyöllä kehitetään osaamista. (Eml.)

Kansainvälisessä toiminnassa toimitaan aktiivisesti ja systemaattisesti yhteisten kansallisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Ylläpidetään PTR-viranomaisten yhdyshenkilöverkostoa yhteistoiminnan kannalta keskeisissä kohteissa. Lisäksi kansainvälisen PTR-toiminnan painopiste on lähialueyhteistyössä naapurivaltioiden kanssa, erityisesti Baltian maiden ja Venäjän kanssa tehtävän yhteistyön toteuttamisessa operatiivisella tasolla. Venäjän lainvalvontaviranomaisten kanssa kehitetään toimintaympäristön mukaisesti tiedonvaihtoa, valvonnan ja rikostorjunnan yhteistyötä sekä virka-apumenetelyjä, sekä hyödynnetään jo voimassa olevia valtiosopimuksia. (Eml.)

5.3 PTR-yhteistoiminnan tarkoitus ja tavoitteet

PTR-viranomaisten välistä yhteistyötä on harjoitettu Suomessa jo pitkään. PTR-toiminta pitää sisälleen yhteistyön yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi, ulkomaalaisvalvonnan sekä rikostorjunnalliset tehtävät. Yhteistyö tarkoittaa virka-apun antamista, suoria kontakteja ja toisen viranomaisen avustamista käytännössä, sekä yhteisiä operaatioita. Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen toiminnassa on arkipäiväistä, että yhteistyötä tehdään useimmiten kahden eri viranomaisen välillä. Harvaan asutuilla seuduilla yhteistyön merkitys korostuu ja raja-alueilla se on välttämätöntä. (Heusala ym. 2008, 54.)

PTR-yhteistoiminta on rikostorjuntayhteistyön ohella yhteispartiointia, valvontakaluston yhteiskäyttöä, koiratoimintaa ja koulutusta (Jukarainen & Laitinen 2014, 13). Yhteistoiminnan perustan muodostaa yhteinen tilannekuva sekä jatkuva analyysiin perustuva arvio toimintaympäristön muutoksista (Tulli, PTR-yhteistoiminta, luettu 9.4.2021). PTR-yhteistyötä voidaan pitää kansainvälisesti poikkeuksellisen hyvänä ja tehokkaana. Jos yhteistyössä ei ole kyse kohtuuttoman suurista voimavaroista tai kustannuksista, apua annetaan lähtökohtaisesti ilman laskutusta. (Paatero 2016, 128.)

PTR-yhteistoiminnan tavoite on ollut sama jo vuosikymmenten ajan: Resurssien jakaminen niin, että viranomaisten toiminta olisi mahdollisimman tehokasta ja taloudellista. (Jukarainen & Laitinen 2014, 14.) Perusideana on, että jokaisella PTR-viranomaisella on selkeä oma vastuunsa, mutta toinen viranomainen voi joustavasti avustaa toista (Paatero 2016, 128). Lisäksi PTR-toiminta tavoittelee turvallisuuden lisäämistä, rikosvastuun toteutumisen edistämistä, sekä viranomaisten toiminnan tehokasta yhteen sovittamista (Tulli, PTR-strategia, luettu 10.4.2021).

5.4 PTR-yhteistoiminnan muodot

PTR-viranomaisten keskeisiä yhteistyömuotoja ovat yhteinen rikostiedustelu- ja analyysitoiminta, yhteisten tieto- ja valvontajärjestelmien kehittäminen, tiedonvaihto yhteiskäyttökisterien avulla, yhteisen tilannekuvan muodostaminen rikollisuuden aiheuttamista turvallisuusuhkista ja toimintaympäristön muutoksista, yhteinen vakavan rikollisuuden kohdetorjuntamenettely, yhteiset toimintasuunnitelmat, keskinäinen virka-apu ja PTR-yhdyshenkilötoiminta (Maasalo 2010, 77.)

Yhteistyömuotoja ovat edellä mainittujen lisäksi edustaminen yhteisesti kansainvälisessä PTR-viranomaisten yhteistoiminnassa, osallistuminen esitutkinnan toimittamiseen, yhteiset valvontaoperaatiot, kaluston yhteiskäyttö, tiedotustoiminnan yhteensovittaminen, tiedonhankinnan ja tietojärjestelmien kehittäminen, tilojen, kaluston, laitteiden ja varusteiden hankintojen yhteinen valmistelu, sekä PTR-viranomaisten toiminnan ja talouden suunnittelu (Eml.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Metodi

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, joka toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Kvalitatiivinen tutkimus eli laadullinen tutkimus on menetelmä, jolla pyritään selvittämään ja ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Kvalitatiivinen tutkimus mahdollistaa erilaisuuden ja monen tyyppiset ratkaisut sekä käytössä on lukuiset aineistonkeruu- ja analyysimenetelmät. Laadullisella tutkimuksella on mahdollista saada laajaa, yksityiskohtaista, sekä realistista tutkimustietoa luotettavista lähteistä. Aineistonkeruu menetelmänä voi käyttää mm. erimuotoisia haastatteluja, havainnoiteja, päiväkirjoja, elämäkertoja, kirjeitä, muuta kirjallista materiaalia, sekä kuvallista aineistoa tai äänimateriaalia. (Eskola & Suoranta 1998, luku 1.) Laadullisen tutkimusmenetelmän aineiston keräämisen tavoite on aineiston sisällöllinen laajuus (Vilka 2005, 109).

Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisin tapa kerätä aineistoa on haastattelu. Haastattelun tavoitteena on selvittää, mitä haastateltavalla on mielessään. Haastattelu on keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on tutkijan johdattamaa. Haastattelulle vuorovaikutustilanteena on tyypillistä, että se on ennalta suunniteltu ja haastattelijan aloitteesta tapahtuvaa. Haastattelijan rooliin kuuluu myös motivoida haastateltavaa ja pitää keskustelua yllä. (Eskola & Suoranta 1998, luku 3.) Haastattelutilanne muistuttaa enemmän keskustelua, kuin tiukasti ennalta laadittua kysymysten jatkumoa. Haastattelijan aktiivisella kuuntelemisella voi olla suurempi merkitys kuin kysymysten esittämisellä. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 103.) Haastattelun etuna on joustavuus. Haastattelijalla on mahdollisuus tarkentaa vastauksia, oikaista väärinkäsityksiä ja keskustella haastateltavan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3.)

6.2 Puolistrukturoitu teemahaastattelu

Toteutimme aineiston keruun puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit ja kysymykset tulee olla ennalta määritetty, mutta haastateltava saa vastata niihin omin sanoin (Eskola & Suoranta 1998, luku 3). Teemahaastattelun etuna on, että haastattelun edetessä kysymyksiä voidaan tarkentaa tai syventää haastateltavan vastauksiin perustuen (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3). Olimme laatineet teemahaastatteluihin teemat aiheemme pohjalta ja niihin liittyviä kysymyksiä. Ajattelimme, että aiheemme pilkkominen pienempiin osiin teemojen avulla auttaisi meitä saamaan tutkimukseemme kattavammin vastauksia, sekä kaikki osa-alueet tulisivat varmasti käsitellyiksi.

Puolistrukturoitu toteutus antoi meille mahdollisuuden haastattelun edetessä muokata tai lisätä kysymyksiä haastateltavan vastauksista riippuen. Haastattelijoiden tulee roolissaan kuitenkin varmistaa, että kaikki aihepiirit tulevat haastattelussa käsitellyiksi (Eskola & Suoranta 1998, luku 3).

6.3 Haastateltavat

Haastatteluja suunnitellessa oli selvää, että tulemme haastattelemaan Lapin poliisilaitoksen poliiseja, jotka työskentelevät Meri-Lapissa, sekä Rajavartiolaitoksen henkilöstöä, jotka ovat olleet Meri-Lapissa komennuksella tutkimuksemme aikavälillä.

Haastattelujen tavoitteena oli saada mahdollisimman laajasti tietoa tutkimukseemme, mutta eri näkökulmista. Sen vuoksi pyrimme valikoimaan haastateltavia erilaisista työtehtävistä. Tärkeä kriteeri haastateltavalle kuitenkin oli, että haastateltavalla täytyi olla omakohtaista kokemusta tutkittavasta asiasta. Poliisin puolelta saimme valikoitua haastateltavia toiveemme mukaisesti ja vapaasti kenttäta-
solta. Rajavartiolaitokselta meille oli niin sanotusti määritelty haastateltavat, jotka kuuluivat puoles-
taan päällystöön.

Haastattelimme tähän työhön yhteensä kuusi henkilöä. Haastatteluaineistoon tallennettiin haastatel-
tavista vain virka-asema ja paikka, missä työskentelee. Alusta asti oli selvää, että emme tule yksilöi-
mään vastauksia työssämme niin, että haastateltavaa voisi vastauksestaan tunnistaa.

Tutkimuksessa haastattelimme seuraavia henkilöitä:

1. Vanhempi rikoskonstaapeli
2. Vanhempi konstaapeli
3. Ylikonstaapeli
4. Vanhempi konstaapeli
5. Kapteeniluutnantti
6. Vartioupseeri

6.4 Haastateltavien lähestyminen ja haastattelu

Kolmen haastateltavan kanssa yhteydenotto, sekä haastattelutilanne tapahtuivat kasvokkain ja lähe-
timme heille kysymysrunгон sähköpostitse etukäteen tutustuttavaksi. Haastattelun onnistumisen kan-
nalta suositellaan, että haastateltavat voisivat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai haastattelun aihee-
seen etukäteen (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3). Kasvokkain tapahtuneet haastattelut äänitettiin.

Kolmen muun haastateltavan kanssa yhteydenotto, sekä haastattelutilanne tapahtuivat virkasähkö-
postin avulla. Sähköpostihaastattelussa lähetimme kysymykset haastateltavalle ja haastateltava vas-
tasi kysymyksiin itsenäisesti, jonka jälkeen lähetti vastaukset meille. Sähköpostitse haastateltaessa
tarkensimme joidenkin haastateltavien osalta vastauksia tarkentavilla kysymyksillä. Sähköpostin väli-
tyksellä keskusteltaessa syntyy vuorovaikutustilanne ilman henkilökohtaista kontaktia. (Eml.)

6.5 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä ja saada sitä kautta uutta tietoa tutkittavasta asiasta (Eskola & Suoranta 1998, luku 4). Kun tutkimuksen aineisto on kerätty, se pitää muuttaa muotoon, jossa sitä voidaan tutkia (Vilkkä 2005, 115).

Ensimmäinen työvaihe oli äänitetyn aineiston litterointi eli meidän kuudesta haastattelustamme kolme haastattelua oli äänitetty ja niiden osalta suoritettiin litterointi, joka tarkoittaa äänitetyn aineiston kirjoittamista sanatarkasti puhtaaksi. Tekstiksi puretut ääni- tai kuvataallenteet muodostavat haastattelututkimuksen tutkimusaineiston (Hyvärinen ym. 2017, luku 21). Litterointi on olennainen osa aineistoon tutustumista. Litterointi liittyy myös läheisesti aineiston rajaamiseen. Litteroidessa tai muuhun aineistoon tutustuttaessa on hyvä miettiä, mitkä asiat tekstimassasta auttavat vastaamaan oman tutkimuksen kysymyksiin. (Ruusuvuori ym. 2010, haastattelun analyysin vaiheet.)

Laadullisen tutkimuksen aineistosta voi löytyä useita kiinnostavia asioita, joita ei ole osannut etukäteen ajatella, mutta kaikki muu mielenkiintoinen materiaali tutkittavan ilmiön ulkopuolelta pitää siirtää seuraavaan tutkimukseen (Eskola & Suoranta 1998, luku 4). Aineiston rajaamisessa olennaista on, että se on perusteltua ja johdonmukaista. Laadullisen tutkimuksen ideana on löytää aineistosta jotakin uutta ja ennen havaitsematonta. Aineistoa rajatessa tulisi miettiä myös validiteetin ja reliabiliteetin kysymyksiä, vastaako rajattu aineisto tutkimuskysymyksiin riittävästi ja onko perusteltua olettaa, että sen pohjalta tehty tutkimus tuottaa luotettavaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä. (Ruusuvuori ym. 2010, haastattelun analyysin vaiheet.)

Litteroiduista haastatteluista sekä sähköpostitse saaduista vastauksista rajasimme kaiken ylimääräisen tiedon pois, jotka eivät liittyneet tutkittavaan ilmiöön. Sähköpostitse suoritettujen haastattelujen tuloksissa ei tarvinnut suorittaa radikaalia rajausta, koska niissä ei ollut paljoa ylimääräistä. Kasvotusten suoritetuissa haastatteluissa puolestaan keskustelut ohjautuivat välillä sivuraiteille, joten suurin aineiston rajausta tapahtui niiden osalta.

Kun aineisto oli rajattu, suoritimme teemoittelun. Teemoittelussa on kyse laadullisen aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä eri aihepiirien mukaan. Teemoittelussa painottuu, mitä kustakin teemasta on sanottu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 4.) Teemoittelu on suositeltava aineiston analysointitapa jonkin käytännöllisen ongelman ratkaisemisessa (Eskola & Suoranta 1998, luku 4).

Käytimme aineiston teemoittelussa samoja teemoja, mitä haastatteluissa. Koimme teemoittelun luontevaksi, koska hankimme aineistomme teemahaastattelujen avulla ja pystyimme koota saadut vastaukset suoraan teemoittain alaotsikkojen alle. Litteroitu aineisto vaati suuremman työmäärän teemoittelun osalta, kuin sähköpostihaastatteluissa saadut vastaukset. Sähköpostihaastatteluissa haastateltavat vastasivat suoraan teemojen alapuolelle, joka palveli aineiston jatkokäsittelyä.

7 TULOKSET

7.1 Poliisien haastattelut

Yhteistyön linjaus. Haastatteluissa pyrimme ensin selvittämään kuka tai mikä taho linjasi yhteistyöstä ja oliko korona-ajalle laadittu erillistä ohjeistusta yhteistyön toteuttamiseen.

Kolme haastateltavaa olivat yksimielisiä siitä, että linjauksen oli antanut kenttätöiminnasta vastaava komisario. Määräys yhteistyöstä tuli alkuperäisesti Poliisihallitukselta, josta se siirtyi Lapin poliisilaitokselle ja sitä kautta Meri-Lapin kenttätöiminnasta vastaavalle komisariolle. Yhteistyö linjattiin poliisin ja Rajavartiolaitoksen välille nimenomaan vallitsevan poikkeustilan ja koronaviruspandemian vuoksi siten, että poliisi oli Rajavartiolaitoksen käytettävissä erilaisten tehtävien hoitamiseksi. Yksi haastateltava puolestaan kertoi, että heidän yksikölleen ohjeistettiin Rajavartiolaitoksen toimintatavat, jotta he voivat sopeutua siihen.

”Linjaus yhteistyöstä tuli käytännössä kenttätöiminnan vastaavalta komisariolta, joka antoi määräyksen, että poliisi tukee rajaa tarvittaessa. Tämä oli täysin erillinen yhteistyöohjeistus tähän korona-ajalle.”

”Ohjeena oli antaa virka-apua Rajavartiolaitokselle Torniossa maahan saapuvien tarkastusten yhteydessä löydettyjen etsintäkuulutusten osalta. Päätehtävä oli valvoa yleistä järjestystä ja turvallisuutta alueella ja varmistaa rajatarkastusten häiriötön kulku.”

”Meille kerrottiin, miten raja on ohjeistanut omia työntekijöitä, koska Rajavartiolaitos tekee hyvin paljon samoja asioita mitä meidän yksikkö. Lähinnä isot pomot keskusteli keskenään ja me saatiin sitten aina väliaikatietoja miten menetellä.”

Yhteistyön sisältö. Yhteistyön sisällöstä pyrimme selvittämään, minkälaista yhteistyö oli poliisin ja Rajavartiolaitoksen välillä.

Yhteistyön sisällöstä kolme haastateltavaa kertoi, että yhteistyön tarvetta oli enimmäkseen Rajavartiolaitoksen suunnalta heidän pyynnöstään. Konkreettisesti yhteistyö oli etenkin pandemian alkuvaiheessa sitä, että poliisilta oli yksi partio Tornion ja Haaparannan välisellä rajanylityspaikalla tuke-
massa Rajavartiolaitosta ja hoitamassa Rajavartiolaitoksen pysäyttämät etsintäkuulutetut henkilöt. Yksi haastateltava kertoi, että he auttoivat Rajavartiolaitosta alkuun kalusto-ongelman kanssa.

”Aluksi se oli sitä, että siellä oli poliisilta yksi partio 24/7. Kesää (2020) kohti se kuitenkin muuttui siten, että siellä oli vain päiväsaikaan poliisipartio aina paikalla. Sen jälkeen järjestyspoliisin partiot olivat pyynnöstä siellä.”

”Rajavartiolaitos hoiti rajatarkastukset. Me tarkastuksissa esille tulleet etsintäkuulutukset (haasteet, muuntorangaistusten tiedoksiannot, kuulustelut) ja liikenteeseen kuuluvat asiat.”

”Aluksi Rajavartiolaitoksella oli paljon kalusto-ongelmaa esim. niillä ei ollut afiskonetta, niin me ollaan lainattu meidän konetta tai rekkaroitu heille heidän puolesta.”

Haastatteluissa selvisi, että yhteistyötä on tapahtunut myös toisinkin päin. Poliisi on pyytänyt Rajavartiolaitosta muun muassa etsintätehtäville, saanut taustatukea hälytystehtävien hoitamisessa esimerkiksi pakenevan seurannassa sekä yhteistyötä on ollut normaalien työtehtävien puitteissa päivittäistoiminnassa.

”Meidän aloitteestamme on pyydetty rajaa muutamille etsintätehtäville. Yhteistyötä on ollut vähän puolin ja toisin.”

”Joskus saattoi olla niin, että jos oli vaikka joku pakenevan seuranta, niin rajalle pystyi ilmoittamaan, että mikäli tullaan sinne rajan tuntumaan niin he ovat siellä valmiina ottamaan vastaan.”

”Kun Rajavartiolaitos on ollut tuossa, niin heiltä on ollut helpompi pyytää, vaikka koiraa tehtäville mukaan ja näin on tehtykin. Sitten olemme myös vaihtaneet yhteystietoja, jos on ollut, vaikka kadonnut henkilö.”

”Yhteistyötä on tehty päivittäistoiminnassa. Jonkun verran soitellaan puolin ja toisin, vaihdetaan ajatuksia, mitä poliisi voi tietyssä tilanteessa tehdä ja mitä raja.”

Yhteistyön toteutus. Yhteistyön toteutuksesta selvitimme, kuinka se käytännössä toteutui, oliko onnistumisia tai kenties ilmennyt jotain kehitettäviä asioita.

Yhteistyön toteutus jakoi haastateltavia. Yksi haastateltava kertoi, että heidän yksikkönsä osalta yhteistyö Rajavartiolaitoksen kanssa sujui erittäin mutkattomasti ja hyvin sekä yhteistyön tekemisestä muodostui rutiini, jossa molemmat viranomaiset tiesivät tehtävänsä. Toinen haastateltava oli samaa mieltä, että yhteistyön tekeminen sujui moitteettomasti. Haastatteluissa tuli myös ilmi, että yhteistyön toteuttaminen erittäin poikkeuksellisena aikana on parantanut viranomaisten keskinäistä tuntemista, sekä lisännyt tietoa ja oppia siitä, mihin poliisin näkökulmasta Rajavartiolaitos pystyy ja mihin heiltä voi pyytää virka-apua tarvittaessa.

”Yhteistyössä oli hyvää se, että kun heille antoi jonkin tehtävän, niin kyllä se he sen hoitivat viimeisen päälle ammattimaisesti.”

”Viranomaisen keskinäinen tunteminen parantunut.”

Yhteistyö ei kuitenkaan sujunut aina kaikkien haastateltavien mielestä mutkitta, etenkin alkuvaiheissa. Yksi haastateltava totesi, että alkuun tilanne oli hyvin epäselvä, koska yhteistyö poliisin ja

Rajavartiolaitoksen välillä oli täysin uusi asia Meri-Lapissa. Poliisi ei ollut tottunut siihen, että Tornion ja Haaparannan rajanylityspaikalla on valvontaa ja Rajavartiolaitos puolestaan ei ollut tottunut valvomaan sisärajaa. Kevät 2020 oli uuden opettelua jokaisella viranomaisella. Yhteistyön toteutuksessa oli alkuun ongelmana, että Rajavartiolaitos oletti, että poliisi hoitaa kaikki tehtävät.

”Siinä oli epäselvyyttä, että kuka hoitaa, kenen nimissä on jutut. Alkuun iso ongelma oli se, että ne pukkas meille jutut. Ne oli rutiinijuttuja maahantulokiellonrikkoojia ja turvapaikanhakijoita ja niitä tuli enemmän ku normaalisti valvonnan lisäämisen seurauksena. Sitten alettiin miettiä, että rajalla on paljon porukkaa ja meillä hyvin vähän. Raja on täysin toimivaltainen viranomaisen hoitaa ne jutut.”

”Yhteistyön tekeminen meni mielestäni vähän liian siihen suuntaan, että raja oletti, että poliisi tekee kaiken. Saattoi esimerkiksi olla tehtävä ja kun menimme sinne, niin siellä oli kymmenkunta rajamiestä tumput suorana odottamassa mitä poliisi antaa heille tehtäväksi suorittaa.”

Ajan kuluessa yhteistyö kuitenkin muuttui siten, ettei poliisia pyydetty Rajavartiolaitoksen toimesta jokaiselle tehtävälle avuksi. Haastatteluissa nousi esille, että yhteistyö muuttui monessa kohtaa vuoden 2020 aikana alun epäselvyyden jälkeen. Loppuvuodesta 2020 Rajavartiolaitos toimi paljon itsenäisemmin.

”Yhteistyö muuttui, kun sitä kritisoitiin, että poliisi joutuu niin paljon tukemaan rajaa. Minulla on sellainen mielikuva, että raja sai jonkun uuden määräyksen, että heidän täytyy enemmän itsenäisesti hoitaa niitä asioita, eikä pyytää jokaiseen pieneen asiaan poliisilta virka-apua ja siihen suuntaan se meni.”

”Kun koronatilanne eteni ja rajalla ohjeistus itsenäistyi, ymmärsin, että Kaakkois-Suomen rajavartiosto otti enemmän roolia. Nyt loppuvuodesta alko mennä jo siihen, että me ei oikeastaan tiedetä juurikaan, mitä siellä tapahtuu. Ne on tosi hyvin hoitaneet hommia siellä itsenäisesti mihin heillä on toimivalta.”

Haastatteluissa ilmeni myös muutamia kehitysideoita. Yksi haastateltava toivoisi, että Rajavartiolaitoksen kanssa pidettäisiin palavereja yhteisen tilannekuvan päivittämiseksi. Yhteistyön alkuaikojille olisi toivottu myös yhteistä ”aloitus” palaveria. Toinen haastateltava toivoi, että Rajavartiolaitos katsoisi rajatarkastuksissa mahdollisuuksien mukaan muutakin kuin ajokortin ja tekisi aktiivisemmin profilointia, jota jotkin rajavartiomiehet ovat jo oma-aloitteisuudestaan tehneetkin.

Rajatarkastukset. Kysyimme haastateltavilta mielipidettä rajatarkastuksista ja niiden vaikuttavuudesta yhteistyötä ajatellen. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että Rajavartiolaitoksen läsnä-olo ja heidän suorittamat rajatarkastukset ovat pelkästään hyvä asia. Haastatteluissa nousi esille rajan avoimuus ja rajatarkastusten merkitys epämääräisen liikehdinnän huomaamiselle. Rajatarkastukset olivat

merkittävässä roolissa etenkin etsintäkuulutettujen kiinnijäämiseen. Yksi haastateltava totesi, että yhteistyötä ei olisi ollut, jos rajatarkastuksia ei olisi tehty. Yhteistyö olisi jäänyt PTR-yhteistyön tasolle eli lähinnä maastoliikenteen valvontaan yhdessä Rajavartiolaitoksen partioiden kanssa.

"Tuo raja on niin läpinäkyvä ja vähän liiankin avoin, kun mieltii tätä aluetta ja etenkin huumausainerikollisuutta. Raja vuotaa kuin seula ja kyllä se on hyvä, että siinä rajalla pysyy jokin tietty kontrolli."

"Mielestäni rajatarkastukset ovat hyvä asia. Kokemukseni mukaan mm. turvapaikanhakija yrittää päästä muualle, eikä halua jäädä Meri-Lappiin. Normaalitytilanteessa niitä menee paljon rajan yli, niitä ei huomata, jos eivät tule itse ilmoittautumaan, että haluavat turvapaikkaa."

"Rajatarkastusten avulla on tullut esille paljon semmoista, mikä olisi muuten mennyt ohi."

Rajavartiolaitoksen läsnäolo Meri-Lapissa. Kysyimme haastateltaviltamme, onko Rajavartiolaitoksen läsnäolo Meri-Lapissa vaikuttanut arkeen poliisin työssä ja jos on, niin millä tavalla sekä miten he ovat kokeneet virka-avun pyytämisen, saamisen ja antamisen, kun Rajavartiolaitos on ollut saavutettavissa lähietäisyydellä.

Kaksi haastateltavaa nosti esille Rajavartiolaitoksen läsnäolon hyvänä asiana ajatellen poliisien vähäisiä resursseja rajavalvontaa ajatellen sekä päivittäisten tehtävien tukemisessa, mikäli tilanne niin vaatii. Yksi haastateltava sanoi, että Rajavartiolaitoksen läsnäolo rajalla on positiivista, koska he pystyvät tekemään tarvittaessa toimenpiteitä ja mikä tärkeintä, ovat silmänä poliisille

"Rajavartiolaitoksen läsnä-olo Meri-Lapissa ei ole hirveästi vaikuttanut arkeeni mutta tavallaan se on antanut sellaista taustatukea ja turvaa, kun tietää että tarvittaessa on lisäresursseja saatavilla, mikäli tilanne eskaloituu pahasti."

"Iso osa yhteistyötä on se, että raja on valvonut rajalla ja olleet silmänä meille. Meidän resursseilla se ei ole mahdollista. Se on iso plussa."

Yksi haastateltava puolestaan totesi, että hän oli alkuun kokonaan sidottuna virka-avun antamiseen Rajavartiolaitokselle, jonka vuoksi hänen oma määrätty työnsä jäi olemattomiin. Myös toinen haastateltava oli sitä mieltä, että Rajavartiolaitoksen läsnäolo on vaikuttanut hänen arkeensa poliisina osittain työllistävänä vaikutuksena.

"Enemmän tuli niitä kutsuja sinne haasteiden ja sakkojen tiedoksiintoon, että kyllä se on työllistänyt."

Kolme haastateltavaa olivat kuitenkin sitä mieltä, että virka-apua on ollut matalampi kynnys pyytää ja antaa, kun Rajavartiolaitos on ollut lähietäisyydellä saavutettavissa.

"Virka-apua on ollut paljon helpompi pyytää nyt kun Rajavartiolaitos on ollut saavutettavissa tässä lähietäisyydellä."

"Vietimme aikaa rajan taukotiloissa ja tutustuimme rajavartioston väkeen. Oli luonnollista pyytää apua heiltä kuljetuksiin ym. Kun he olivat lähellä. Muuten lähin Merivartioston toimipiste on Virpiniemessä Oulussa."

Yksi haastateltava totesi, että kynnys virka-apun pyytämiseen ei ole muuttunut, koska hän kokee helpoksi pyytää virka-apua mistä päin Suomea tahansa. Lisäksi hän totesi, että arkea helpottaa enemmän se, kun on suora numero Rajavartiolaitoksen tilanne 1:lle tai tutkijalle kuka on vastuuvuorossa.

"Virallista virka-apua ei olla annettu, enemmän ollut yhdessä tekemisen meininkiä. Kynnys pyytää virka-apua ei ole madaltunut, koska koen sen helpoksi pyytää mistä päin Suomea tahansa."

Rajavartiolaitos rikostorjunnan näkökulmasta. Kysyimme haastateltaviltamme, millä tavalla he ovat havainneet Rajavartiolaitoksen suorittaman rajavalvonnan rikostorjunnan näkökulmasta.

Haastateltavat eivät osanneet antaa varmuudella tietoa siitä, millainen merkitys Rajavartiolaitoksella on ollut rikostorjuntaan. Saimme kuitenkin haastatteluissa selville, että Rajavartiolaitoksen läsnäololla on ollut positiivisia vaikutuksia rikostorjuntaa ja rikosten paljastamiseen.

"En tiedä paljon rikospuolta. Siellä on kameravalvonta, ilmeisesti sillä on pystytty näyttämään kaiken näköisiä rajan yli tapahtuneita rikoksia esim. huumeiden salakuljetusta. Muuta en oikein tiedä. Toki meillä paljon esillä olevat rikokset esim. maahantulokiellon rikkomisten paljastaminen on parantunut."

"Mielestäni rajavalvonta on ollut tehokasta rikostorjunnan näkökulmasta. Niin kuin äsken viittasin tuohon huumausainerikollisuuteen, niin minulla on sellainen mielikuva, että he ovat saaneet paljon jopa törkeitä huumausainerikoksia rajan tuntumasta kiinni."

"Alkuun tuntui, että Rajavartiolaitoksen läsnäololla on pysäyttävä vaikutus rikollisuuteen ja sieltä jäikin luvattomia rajanylittäjiä kiinni. Rajavartiolaitoksen läsnäolo on lisännyt hieman kiinnijäämisen riskiä."

Kaksi haastateltavaa nosti esille rajavalvonnassa ilmi tulleet etsintäkuulutetut.

"Valvonnassa tulee hyvin esille etsintäkuulutettuja, joka taas helpottaa rikostutkintaa, kun saadaan ihmisiä kiinni."

"Rajalla tuli hoidettua eri poliisilaitosten etsintäkuulutettavia henkilöitä. Vaikutus oli valtakunnallinen."

Vapaa sana. Lopuksi annoimme haastateltavillemme vapaan sanan asiaan liittyen.

"Kun korona päättyy, niin mielestäni olisi hyvä olla jokin miehitys tuossa rajan tuntumassa, vaikka se onkin EU:n sisäraja, mutta siltikin jos siihen vain löytyy laillisia perusteita olla tuossa, niin kyllä siihen tarvetta on."

”Parannusehdotuksena rikossektoreille ympäri maan. Kun etsintäkuulutatte henkilön kuulustelua varten, niin laittakaa kysymysrunko valmiiksi, niin helpottaa ja nopeuttaa asian hoitamista. Muutama kuulustelu jäi hoitamatta, kun ei ollut tapauksista riittävää tietoa.”

Yksi haastateltava totesi haastattelun päätteeksi: *”yhdessä opettelua. Nykyään toimii hyvin ja on selkeää.”*

7.2 Rajavartiolaitoksen haastattelut

Yhteistyön linjaus. Haastattelussa pyrimme ensin selvittämään kuka tai mikä taho linjasi yhteistyöstä ja oliko korona-ajalle laadittu erillistä ohjeistusta yhteistyön toteuttamiseen.

Haastateltavat kertoivat yksimielisesti, että Rajavartiolaitoksen puolelta yhteistyöstä linjasi Länsi-Suomen merivartioston esikunta, sekä toinen haastateltava lisäsi, että linjaus tuli myös Rajavartiolaitoksen esikunnalta. Lisäksi yhteistyöstä sovittiin paikallisen, eli Meri-Lapin valvonta- ja hälytystoiminnasta vastaavan komisarion kanssa.

Yhteistyön sisältö. Yhteistyön sisällöstä pyrimme selvittämään, minkälaista yhteistyö oli Rajavartiolaitoksen ja poliisin välillä.

Haastatteluissa ilmeni, että käytännössä Rajavartiolaitoksella oli käytössään poliisipartioita Rajavartiolaitoksen johtamassa tilanneorganisaatiossa. Poliisipartiot hoitivat muun muassa jatkotoimenpiteitä, jotka kuuluivat heidän toimialaansa. Rajavartiolaitos keskittyi suorittamaan rajatarkastuksia ja valvomaan voimassa olleita rajoituspäätöksiä. Yhteistyön aloite oli pääsääntöisesti Rajavartiolaitoksella, koska he pyysivät poliisilta partioita tukemaan heidän tehtäviään.

Komennuksen ja yhteistyön alkuvaiheessa turvapaikanhakijoiden osalta Rajavartiolaitos antoi poliisille tukea alkutoimenpiteissä, mutta poliisi hoiti heidän rekisteröintinsä ja kuulustelut käytännössä kokonaan. Myöhemmässä vaiheessa kun Rajavartiolaitos sai omat rekisteröintilaitteet, pystyivät he hoitamaan myös turvapaikkaprosesseja. Rekisteröintilaitteet sijoitettiin Tornion poliisiasemalle.

”Turvapaikkaprosessia kehitettiin alkuvaiheen jälkeen, jolloin saimme annettua tukea myös poliisille.”

Yhteistyön toteutus. Yhteistyön toteutuksesta selvitimme, kuinka se käytännössä toteutui, oliko onnistumisia tai kenties ilmennyt jotain kehitettäviä asioita.

Molemmat haastateltavat kertoivat yhteistyön sujuneen hyvin. Toinen haastateltava lisäsi, että yhteistyö oli jouhevaa, pelisäännöt selkeät ja työnjako onnistunut. Yhteistyö oli ollut välitöntä ja kokonaisuudesta jäänyt mieleen positiivinen kuva. Haastateltava totesi myös henkilökohtaisilla suhteilla olleen merkitystä yhteistyön onnistumisen kannalta.

”Meillä on Meri-Lapin alueella pitkät perinteet yhteistyölle ja henkilökohtaiset suhteet auttoivat myös yhteistoiminnan toteuttamista.”

”Ainakin Tornion näkökulmasta asiointi poliisin kanssa oli hyvää ja sujuvaa.”

Toinen haastateltava kertoi kokevansa hyväksi poliisin nopean reagoinnin Rajavartiolaitoksen tuen tarpeelle, koska partiot olivat läsnä. Jos Rajavartiolaitos olisi hoitanut itse rajatarkastuksissa ilmenneet jatkotoimenpiteet, olisi se selvästi ruuhkauttanut liikennettä. Lisäksi haastatteluissa tuli ilmi ymmärrys siitä, että rajanylityspaikan toiminta työllisti poliisia.

”Oli hyvä, kun asiakkaat, joilla oli poliisin kanssa selvittämättömiä asioita, voitiin ottaa sivuun ja he saivat palvelua usein paikan päällä. Ketju oli tämän vuoksi ehyt.”

”Ymmärrän toki, että rajanylityspaikan toiminta lisätyöllisti poliisia aikalalla alkuaikoina ja se oli varmaan stressaavaa.”

Haastateltavilla ei herännyt kehittämisajatuksia paikallistasoa koskien.

Rajatarkastukset. Kysyimme haastateltavilta mielipidettä rajatarkastuksista ja niiden vaikuttavuudesta yhteistyötä ajatellen.

Molemmat haastateltavat kertoivat rajatarkastusten olleen vaikuttavassa roolissa yhteistyötä ajatellen. Toinen haastateltava kertoi, että kaikki PTR-viranomaiset ovat rajatarkastusviranomaisia ja rajanylittämisen yhteydessä voivat näin ollen käyttää rajatarkastustoimivaltuuksia.

”Koska Schengen mukaiset sisäiset rajatarkastukset perustettiin, niin tottakai se yhteistyö Tornion väliaikaiseen rajanylityspaikkaan muodostui siitä.”

Rajavartiolaitos rikostorjunnan näkökulmasta. Kysyimme haastateltavilta, tuottiko rajavalvonta tulosta rikostorjunnallisesta näkökulmasta ja jos tuotti, niin millä tavalla.

Haastateltavat kertoivat, että rajavalvonta oli rikostorjunnallisesti tehokasta, vaikka COVID-19 oli toimien keskiössä. Rajatarkastuksissa ja rajavalvonnassa rajanylityspaikkojen ulkopuolella paljastui muun muassa luvattomia rajanylityksiä eli lieviä valtionrajarikoksia, nuuskan salakuljetusta, huumausaineiden salakuljetuksia, laittomia aseita, ajokieltoasioita, katsastamattomia ajoneuvoja, huumausaineiden käyttörikoksia ja rattijuopumuksia. Lisäksi Rajavartiolaitos paljasti useita etsintäkuulutettuja henkilöitä ja maahantulokiellossa olevia ulkomaalaisia.

”Iso kirjo rajat ylittävän rikollisuuden torjuntaa ja niiden ehkäisyä.”

”Se on selvää, että rajatarkastukset tuottivat ja tuottavat edelleen ns. ”lisätuotteita” rikoksien paljastamisessa. On paljastunut iso määrä etsintäkuulutettuja henkilöitä, huumerikoksia, huume/rattijuopumuksia, väärennöksiä, salakuljetuksia, sekä muita erilaisia rikoksia/rikkomuksia, johon joko me, Tulli tai poliisi on puuttunut.”

Vapaa sana. Lopuksi annoimme haastateltaville vapaan sanan asiaan liittyen.

”PTR-yhteistyö toimi hienosti nopealla aikataululla käynnistetyssä tilanneorganisaatiossa ja osoitti sen olevan hyvällä mallilla. Keskinäinen tilannekuva oli hyvä ja toimet onnistuivat resurssien näkökulmasta erinomaisesti. Iso kiitos kaikille operaatioon osallistuneille.”

”PTR-kokouksissa sovittuja asioita pitäisi ehkä pyrkiä jalkauttamaan paremmin kentälle molemmissa virkakunnissa.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Yhteistyön linjaus

Haastattelumme tuloksista voimme päätellä, että Poliisin ja Rajavartiolaitoksen välisen yhteistyön linjaus Meri-Lapissa oli kehitetty nimenomaan vallitsevan koronatilanteen vuoksi. Linjaus yhteistyöstä tuli poliisin puolelta Poliisihallitukselta, josta se siirtyi Lapin poliisilaitokselle aina Meri-Lapin kenttätoiminnasta vastaavalle komisariolle. Rajavartiolaitoksen puolelta yhteistyön linjaus tuli Länsi-Suomen merivartioston esikunnalta ja Rajavartiolaitoksen esikunnalta. Lisäksi yhteistyöstä sovittiin paikallisen, eli Meri-Lapin valvonta- ja hälytystoiminnasta vastaavan komisarion kanssa.

Yhteistyön linjaus piti sisällään sen, että poliisin tehtävänä oli valvoa yleistä järjestystä ja turvallisuutta raja-alueella, varmistaa rajatarkastusten häiriötön kulku, sekä hoitaa maahan saapuvien tarkastusten yhteydessä löydettyjen etsintäkuulutettujen henkilöiden asiat, kun Rajavartiolaitos keskittyi suorittamaan rajatarkastuksia ja valvomaan voimassa olleita rajoituspäätöksiä.

8.2 Yhteistyön sisältö

Yhteistyön sisältö koostui yhteistyön alkuun hyvin pitkälti siitä, että linjauksen mukaan Rajavartiolaitoksella oli käytössään poliisipartioita Rajavartiolaitoksen johtamassa tilanneorganisaatiossa Tornion ja Haaparannan välisellä rajatarkastuspisteellä käytännössä vuorokauden ympäri. Poliisin tehtävänä oli hoitaa jatkotoimenpiteet, jotka kuuluivat heidän toimialaansa. Etsintäkuulutettujen henkilöiden osalta poliisin tehtävänä oli hoitaa haasteet, muuntorangaistusten tiedoksiannot ja kuulustelut. Ajan saatossa poliisin läsnäolo rajatarkastuspisteellä muuttui ja poliisilta oli partio paikalla ainoastaan päiväsaikaan ja myöhemmässä vaiheessa vain Rajavartiolaitoksen pyynnöstä.

Yhteistyön sisältöön kuului myös Rajavartiolaitoksen avun anto poliisille erilaisilla tehtävillä. Poliisi on pyytänyt Rajavartiolaitosta muun muassa etsintätehtäville, sekä saanut taustatukea hälytystehtävien hoitamisessa. Lisäksi yhteistyötä on ollut normaalien työtehtävien puitteissa päivittäistoiminnassa. Päivittäistoiminnassa on muun muassa vaihdettu tietoja viranomaisten välillä, sekä pohdittu yhdessä, miten missäkin tilanteessa olisi hyvä toimia parhaan tuloksen saavuttamiseksi.

8.3 Yhteistyön toteutus

Yhteistyön toteutus poliisin ja Rajavartiolaitoksen välillä oli alkuun haasteellista ja uuden opettelua. Rajavartiolaitoksen läsnäolo rajakunnassa on ollut uusi tilanne jokaiselle viranomaiselle. Kenttätoiminnassa työtehtävien suorittamisessa ja työnjaossa oli alkuun suurimmat haasteet. Epäselvyyttä oli, kuka hoitaa ja mitkä tehtävät. Alkuun poliisilla oli suorittamisessa suurempi rooli kuin Rajavartiolaitoksella. Esimerkkinä yhteistyön alkuvaiheessa turvapaikanhakijoiden osalta poliisi hoiti heidän rekisteröintinsä ja kuulustelut käytännössä kokonaan. Myöhemmässä vaiheessa kun Rajavartiolaitos sai omat rekisteröintilaitteet, pystyivät he hoitamaan myös turvapaikkaprosesseja. Ajan kuluessa työtavat

vakiintuivat puolin ja toisin. Yhteistyö alkoi sujua loppukesästä, jatkuen samalla tavalla koko loppuvuoden. Rajavartiolaitos alkoi hoitaa tehtäviään itsenäisemmin.

8.4 Rajatarkastukset

Rajavartiolaitoksen suorittamat rajatarkastukset ovat olleet avain asemassa yhteistyötä ajatellen. Rajavartiolaitoksen läsnä-olo ja heidän suorittamat rajatarkastukset on koettu merkittäviksi tekijöiksi rajan avoimuuden ja epämääräisen liikehdinnän huomaamiselle. Rajatarkastukset ovat olleet vaikuttavassa roolissa etenkin etsintäkuulutettujen kiinnijäämiseen. Rajatarkastuksissa on tullut paljon ilmi sellaista, mikä olisi mennyt normaalissa tilanteessa ohi rajavalvonnan puuttumisen vuoksi. Yksi haastateltu poliisimies totesikin, että koronatilanteen jälkeen rajalla olisi hyvä säilyttää tietty kontrolli, vaikka se onkin EU:n sisäraja.

8.5 Rajavartiolaitoksen läsnäolo Meri-Lapissa

Kaikkien haastateltujen poliisimiesten mielestä Rajavartiolaitoksen läsnäololla on ollut positiivinen vaikutus Meri-Lapin alueella ja siellä työskentelevien poliisien arjessa. Yhteistyön toteuttaminen erittäin poikkeuksellisena aikana on parantanut myös viranomaisten keskinäistä tuntemista. Rajavartiolaitoksen läsnäolo on luonut poliisille taustatuen tunnetta, koska Rajavartiolaitokselta on saatavilla lisäresursseja lähietäisyydeltä, mikäli poliisi niitä tarvitsee. Rajavartiolaitos on toiminut rajavalvontaa suorittaessaan silmänä poliisille, mikä on ollut iso osa yhteistyötä, koska poliisilla ei ole keskittää resursseja rajavalvontaan.

Rajavartiolaitoksen läsnä-olo Meri-Lapissa on koettu hyväksi asiaksi, mutta sillä on ollut vaikutusta osan poliisimiesten arkeen myös työkuorman lisääntymisenä, etenkin yhteistyön alkuvaiheessa, kun rajatarkastuspisteelle oli sidottuna koko ajan yksi poliisipartio. Rajavartiolaitoksen haastateltavat totesivatkin, että rajanylityspaikan toiminta varmasti työllisti poliisia, mutta jos Rajavartiolaitos olisi hoitanut itse rajatarkastuksissa ilmenneet jatkotoimenpiteet, olisi se selvästi ruuhkauttanut liikennettä.

Suurin osa haastatelluista poliisimiehistä on kokenut virka-avun pyytämisen kynnyksen madaltuneen, koska Rajavartiolaitos on saavutettavissa lähietäisyydellä. Virallista virka-apua on tosiasiallisesti ollut hyvin vähän. Yhteistyö on painottunut enemmän vapaampaan avustamiseen ja yhdessä tekemiseen.

8.6 Rajavartiolaitos rikostorjunnan näkökulmasta

Rajavartiolaitoksen läsnäolon rikostorjunnallisista vaikutuksista tuli ilmi, että Rajavartiolaitos on saanut rajavalvonnan ja rajatarkastusten avulla kiinni muun muassa huumausaineiden salakuljettajia, laittomia maahantulijoita, laittomia aseita, luvattomia rajanylityksiä, nuuskan salakuljetusta, ajokieltoasioita, katsastamattomia ajoneuvoja, huumausaineiden käyttörikoksia ja rattijuopumuksia. Lisäksi Rajavartiolaitos paljasti useita etsintäkuulutettuja henkilöitä ja maahantulokiellossa olevia ulkomaalai-

sia. Yksi haastatelluista poliisimiehistä totesi, että Rajavartiolaitoksen pysäyttämät useat etsintäkuulutetut henkilöt ovat olleet kotoisin eri puolilta Suomea, joten vaikutus rikostorjuntaan on ollut ainakin siltä osin valtakunnallinen.

8.7 Yhteenveto

Tiivistettynä poliisin ja Rajavartiolaitoksen yhteistyö haki alkuvaiheessa hieman paikkaansa uuden tilanteen myötä. Yhteistyön ohjeistus oli varsin selkeä niin sanotusti ylemmällä tasolla, mutta taas käytännössä kenttätoiminnassa ohjeistus oli erilainen yksiköstä riippuen. Joillakin yksiköillä yhteistyön sävelet olivat selvät alusta asti ja taas toisessa yksikössä ohjeistus ja toimintatavat selkeytyivät vasta kuukausien kuluttua.

Alkuun yhteistyö oli varsin sitovaa poliisin osalta, mutta kesän jälkeen tilanne muuttui, kun aikaa kului ja toimintatavat vakiintuivat. Poliisin vähäisten resurssien takia on hyvä, että Rajavartiolaitos on ollut ja on edelleen valvomassa Tornion ja Haaparannan välisellä rajanylityspaikalla. Rajavartiolaitos hoitaa rajavalvonnan ja rajatarkastukset erinomaisesti, sekä päätehtäviensä lisäksi avustaa tarvittaessa poliisia, kuin myös poliisi Rajavartiolaitosta. Rajavartiolaitoksen saavutettavuus lähietäisyydellä on luonut poliisille taustatuen tunnetta.

Rajavartiolaitoksen ansiosta Suomen ja Ruotsin rajalle on saatu kontrolli, mikä puolestaan on vaikuttanut Meri-Lappiin positiivisesti. Täytyy kuitenkin muistaa, että Rajavartiolaitoksen pääasiallinen syy läsnäoloon Meri-Lapissa on koronapandemian leviämisen hillitseminen ja näin ollen yhteistyö poliisin kanssa on virallisesti toissijainen tehtävä.

9 POHDINTA

9.1 Tutkimuksen luotettavuus

Validiteetti. Hyvä validiteetti saadaan aikaan valitsemalla tutkimukselle oikea kohderyhmä, sekä oikeat kysymykset haastatteluun. Validiteetin arvioinnissa kiinnitetään huomiota kysymykseen, kuinka hyvin tutkimusote ja tutkimusotteessa käytetyt menetelmät vastaavat ilmiötä, jota tutkitaan. Sovelletavan tutkimusotteen tulee tehdä oikeutta ilmiön olemukselle ja kysymysasettelulle, jotta se voi olla validi. (Hiltunen 2009, 3.)

Valitsimme tutkimukseemme haastateltaviksi neljä poliisimiestä, sekä Rajavartiolaitokselta kaksi päällystään kuuluvaa esimiestä. Jokainen haastateltu poliisimies oli ollut tekemässä yhteistyötä konkreettisesti Rajavartiolaitoksen kanssa. Haastateltavia valikoitui poliisista kolmesta eri yksiköstä. Haastateltavien kokemusten ja ammattitaidon kautta saimme laajat vastaukset esittämiimme kysymyksiimme.

Rajavartiolaitokselta haastattelimme kaksi päällystään kuuluvaa esimiestä. Molemmat haastateltavat olivat olleet komennuksella Torniossa tutkimuksemme aikavälillä. Esimiesasemien johdosta haastateltavamme osasivat vastata tutkimuskysymyksiimme laajasti ja tarkasti. Haastateltavat tiesivät tarkkaan, mitä komennuksen aikana on tapahtunut Rajavartiolaitoksen näkökulmasta, koska ovat olleet johtamassa ja käynnistämässä toimia Tornion tilanneorganisaatiossa ja sopimassa yksityiskohdista muiden viranomaisten kanssa.

Haastateltavamme eivät olleet satunnaisesti valittuja, vaan olimme pohtineet jokaisen kohdalla, mitä heillä olisi meidän tutkimukseemme annettavaa. Haastateltavien määrän ollessa pieni on tärkeää, että haastateltavat ovat oikein valitut ja että he osaavat vastata tutkimuskysymyksiimme tarkoituksenmukaisella tarkkuudella. Haastateltaville asetimme kriteerin, että täytyi olla omakohtaista kokemusta tutkittavasta asiasta. Jos haastateltavia olisi valittu satunnaisesti, ongelmaksi olisi voinut muodostua se, että olisimme saaneet vain pintaraapaisuin poliisin ja Rajavartiolaitoksen välisestä yhteistyöstä, mikä olisi laskenut tutkimuksen luotettavuutta huomattavasti.

Vastauksien luotettavuutta puoltaa se, että haastateltavat olivat tehneet pitkän uran omassa organisaatiossaan. Henkilökohtaiset näkökulmat pitkän virkauran omaavilta henkilöiltä on mahdollistanut sen, että olemme saaneet konkreettista tietoa tutkimuskysymyksiimme, eikä tieto ole perustunut arvailuihin tai päätelmiin.

Reliaabelius. Reliaabelius tutkimuksessa tarkoittaa mittaustulosten toistuvuutta. Toisin sanoen reliabelius tarkoittaa sitä, ettei tutkimustulokset ole sattumanvaraisia tuloksia. Tutkimuksen hyvään reliabiliteettiin päästään silloin, kun tulokset eivät ole sattuman aiheuttamia. Mikäli tutkimus uusittaisiin, pitäisi samoissa olosuhteissa saada aikaan samat tulokset. (Hiltunen 2009, 11.)

Tiedostimme tutkimusta toteuttaessa sen, että yhteistyötä poliisilta ja Rajavartiolaitokselta on ollut tekemässä lukuisia eri henkilöitä. Tutkimukseen olisi ollut mahdollista saada erilaisia vastauksia, jos olisimme haastatelleet eri henkilöitä. Jokainen kokee asiat eri tavalla ja näin henkilökohtaisissa näkemyksissä olisi todennäköisesti ollut eroavaisuuksia. Uskomme, että olemme kuitenkin saaneet haastatteluissa sellaiset vastaukset ilmi, mihin ei tulisi uusilla haastatteluilla lisää faktaa toteutuneesta yhteistyöstä, vaan pikemminkin henkilökohtaisia mielipiteitä.

Haastateltavien määrä oli mielestämme riittävä, sillä keskityimme tutkimuksessamme poliisin näkökulmaan. Vastaukset olivat poliisin puolelta pääsääntöisesti yhtenäisiä, mikä puoltaa tutkimuksen luotettavuutta. Rajavartiolaitokselta haastatellut kaksi päällystötason esimiestä vastasivat kysymyksiimme myös pääsääntöisesti yhteneväisesti.

Haastattelujen tuloksissa on kuitenkin hieman eroavaisuuksia virkakuntien kesken. Tähän vaikuttaa mielestämme se, että poliisien haastatteluissa on pelkästään miehistöä eri yksiköistä ja Rajavartiolaitokselta puolestaan päällystön edustajia. Jos olisimme haastatelleet poliisista myös päällystöä ja Rajavartiolaitokselta miehistöä, saaden näkökulmaa molemmista, voisi tutkimustamme pitää luotettavampana.

Aihealueemme oli melko laaja, joten päädyimme laatimaan useamman tutkimuskysymyksen. Halusimme tutkimuskysymyksien avulla saada mahdollisimman laajan kuvan toteutuneesta yhteistyöstä. Kahden tutkijan voimin päätelimme, että pystymme tutkimuksen tällä tavalla tekemään.

9.2 Tutkimuksen eettisyys

Olemme huolehtineet myös tutkimuksemme eettisyydestä. Laadimme tutkimuksemme alkuvaiheessa tutkimussuunnitelman ajatuksella, sekä pohdimme ja päätimme harkiten tutkimuksellemme oikean metodin. Olemme noudattaneet hyvää tieteellistä käytäntöä koko tutkimuksen ajan eli olleet rehellisiä, huolellisia ja tarkkoja. Olemme käyttäneet työssämme laajalti kirjallisuutta ja kunnioittaneet tekijöiden oikeuksia lähdeviitteissä.

Haastatteluvaiheessa käytimme kaikille haastateltaville samaa haastattelurunkopohjaa, jotka ovat liitetty tämän työn loppuun. Poliisimiehille oli oma haastattelurunko ja rajavartiomiehille oma. Poliisin ja Rajavartiolaitoksen haastattelurungoissa teemat ovat samat, mutta kysymyksien osalta on pieniä eroavaisuuksia.

Litteroimme kasvatusten tapahtuneet haastattelut samalla tyylillä ja tarkkuudella heti haastatteluiden jälkeen. Sähköpostitse saadut vastaukset olivat valmiita sellaisenaan analysointiin. Analysoimme saadun aineiston teemahaastattelurungon avulla, johon poimimme haastatteluista vastauksia suoraan kyseisen teeman alle.

9.3 Itsearviointi

Aloitimme tutkimuksemme tutkimussuunnitelmien laatimisella. Käytimme tutkimussuunnitelmiin suhteellisen paljon aikaa, jotta varsinaisen tutkimuksen suorittaminen olisi helppoa. Saimme mielestämme aikaan laadukkaat tutkimussuunnitelmat, eikä varsinaisen tutkimuksen aloittaminen käynyt vaikeaksi.

Tutkimusluvut haimme hyvissä ajoin. Sillä välin, kun odotimme tutkimuslupaa Lapin poliisilaitokselta ja Rajavartiolaitokselta, jaoimme tutkimuksemme teoria osuuden puoliksi ja kirjoitimme sitä. Saimme tutkimukseemme mielestämme laadukkaan ja kattavan teoriapohjan, mikä puolestaan helpottaa tutkimuksemme lukemista. Käsitteitä tässä tutkimuksessa on paljon, minkä vuoksi koimme tärkeäksi niiden avaamisen lukijalle.

Kun saimme tutkimusluvut, jaoimme haastateltavat siten, että molemmille tuli poliisin puolelta kaksi haastateltavaa. Rajavartiolaitoksen haastattelut hoidettiin yhdessä.

Tutkimuskysymyksiä meillä oli tutkimuksessamme paljon. Meitä on ollut kuitenkin kaksi tutkijaa työstämässä tutkimusta, joten niitä ei ollut lopulta liikaa. Opinnäytetyön tekeminen parityöskentelyä onnistui meidän kohdallamme. Saimme jaettua työmäärän tasapuolisesti, sekä löysimme yhteistä aikaa työstämiseen. Meillä on ollut alusta asti yhteinen näkemys aiheesta ja työn eri vaiheista.

Saimme tutkimuksessamme mielestämme kattavan kuvan poliisin ja Rajavartiolaitoksen suorittamasta yhteistyöstä ja sen vaikutuksista. Parannus ehdotuksena voimme todeta, että Rajavartiolaitoksen näkökulma jäi tässä tutkimuksessa suppeaksi, sillä keskityimme painottamaan poliisin näkökulmaa. Jos tästä aihealueesta olisi tekeillä uusi tutkimus, niin siinä olisi hyvä painottaa vuorostaan Rajavartiolaitoksen näkökulmaa.

LÄHTEET

Anttila, Veli-Jukka 2021: Uusi koronavirus (COVID-19). Lääkärikirja Duodecim. Terveyskirjasto. Luettavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk01257>. Luettu 5.4.2021.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere, Vastapaino.

HaparandaTornio: Historia & kulttuuri. Luettavissa: <https://haparandatornio.com/fi/tietoa-alueesta/historia-ja-kulttuuri/>. Luettu 6.4.2021.

Heusala, Anna-Liisa & Lohiniva, Anja & Malmi, Antti 2008: Samalla puolella – Eri puolella rajaa. Rajaturvallisuuden edistäminen Suomen ja Venäjän viranomaisyhteistyönä. Tampere, Juvenes Print.

Hiltunen, Leena 2009: Validiteetti ja reliabiliteetti. Luettavissa: http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/validius_ ja_reliabiliteetti.pdf. Luettu 13.5.2021.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hyvärinen, Matti & Nikander, Pirjo & Ruusuvuori, Johanna (toim.) 2017: Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere, Vastapaino.

Jukarainen, Pirjo & Laitinen, Kari 2014: Tietojohtoinen viranomaisyhteistyö ja sen vaikuttavuuden arviointi: tapaustutkimus poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen rikostorjuntayhteistyöstä (PTR-rikostiedustelu ja analyysitoiminnasta). Tampere. Poliisiammattikorkeakoulu.

Lapin poliisilaitos. Luettavissa: <https://poliisi.fi/lapin-poliisilaitos>. (kuva 2.)

Maasalo Erkki 2010: 90 vuotta yhteistyötä turvallisuuden puolesta. Kustantaja tuntematon.

Meri-Lapin kehittämiskeskus. Luettavissa: <https://www.meri-lappi.fi/fi/kehittamiskeskus/>. Luettu 5.4.2021.

Meri-Lappi. Luettavissa: <https://visitmeri-lappi.fi/suunnittele-matkasi/meri-lappi-2/>. Luettu 5.4.2021.

Paatero, Mikko 2016. Sisäinen turvallisuus horjuu.

Pääkkö, Aleks 2018: Rajatarkastusprosessi Imatran rajanylityspaikalla – kaistatarkastuksen kehityskohteet. Luettavissa: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/119856/P%C3%A4%C3%A4kk%C3%B6_AJ.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Luettu 10.4.2021.

Rajavartiolaitos: Hallintoyksiköt. Luettavissa: <https://raja.fi/hallintoyksikot>. Luettu 6.5.2021.

Rajavartiolaitos: Poikkeukset rajanylityspaikkojen aukioloajoissa koronapandemian johdosta. Luettavissa: <https://raja.fi/yhteystiedot>. Luettu 6.4.2021.

Rajavartiolaitos: Rajatarkastukset. Luettavissa: <https://raja.fi/rajatarkastukset>. Luettu 9.4.2021.

Rajavartiolaitos: Rajojen valvonta. Luettavissa: <https://raja.fi/rajavalvonta>. Luettu 9.4.2021.

Ruusuvuori, Johanna & Nikander Pirjo & Hyvärinen Matti (toim.) 2010: Haastattelun analyysi. Tampere. Vastapaino.

Särkioja, Mikko 2017: Sisäraajatarkastusten väliaikainen palauttaminen. Luettavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135682/ON_Sarkioja.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 9.4.2021.

THL 2021: Koronavirus COVID-19. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/taudit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>. Luettu 5.4.2021.

THL 2021: Oireet ja hoito – koronavirus. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/oireet-ja-hoito-koronavirus>. Luettu 6.4.2021.

Tulli: PTR-yhteistoiminta. Luettavissa: <https://tulli.fi/tietoa-tullista/ptr-yhteistoiminta>. Luettu 9.4.2021.

Tulli: PTR-strategia. Luettavissa: <https://tulli.fi/tietoa-tullista/ptr-yhteistoiminta/ptr-strategia>. Luettu 10.4.2021.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Työnantaja Lapin poliisilaitos. Luettavissa: <https://www.valtiolle.fi/fi-FI/ilmoitus?id=26-541-2021>. Luettu 5.4.2021.

Ulkoministeriö: Schengen-alueella liikkuminen. Luettavissa: <https://um.fi/schengen-alueella-liikkuminen>. Luettu 9.4.2021.

Valtioneuvosto 2020: Valtioneuvoston päätös rajavalvonnan väliaikaisesta palauttamisesta sisärajoille. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/delegate/file/69426>. Luettu 7.4.2021.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Tammi. Helsinki.

Yle 2019: Meri-Lapin kunnanjohtajilta pitkä lista toiveita hallitusohjelmaan. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10777809> (kuva 1.)

Yle 2020: Autojono venyi Torniossa yli kilometrin pituiseksi, kun rajaliikenne nelinkertaistui – terveys-tietoja tai työtodistusta ei vaadita, ajokortti yleensä riittää. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11353469>. Luettu 6.4.2021.

Yle 2021: Meri-Lappi menetti viime vuonna yli 600 asukasta – moni kunta putosi uudelle tuhat luvulle. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11750039>. Luettu 5.4.2021.

LIITTEET

1. Teemahaastattelurunko Rajavartiolaitokselle

1. Haastateltavan taustatietoa

- Kerro itsestäsi ja urastasi Rajavartiolaitoksella

2. Komennus

- Mistä tulit Tornioon komennukselle ja kauan komennuksesi kesti?
- Mitä työtehtäviisi kuului komennuksen aikana?
- Oliko työtehtävällä/sijainnilla merkitystä ajatellen yhteistyötä poliisin kanssa?

3. Yhteistyön linjaus

- Kuka tai mikä taho linjasi yhteistyöstä?
- Oliko erillistä yhteistyöohjeistusta korona-ajalle?

4. Yhteistyön sisältö ja toteutus

- Minkälaista yhteistyötä teit poliisin kanssa?
- Kenen aloitteesta yhteistyötä tuli tehtyä?
- Kuinka yhteistyön tekeminen sujui?
- Mitä yhteistyössä oli hyvää? Ja jos jotain kehitettävää, niin mitä?

5. Rajatarkastukset

- Oliko rajatarkastukset vaikuttavassa roolissa yhteistyötä ajatellen?

6. Rajavartiolaitos rikostorjunnassa

- Tuottiko rajavalvonta tulosta rikostorjunnallisesta näkökulmasta? Jos tuotti, miten?

7. Vapaa sana

2. Teemahaastattelurunko poliisille

1. Haastateltavan taustatietoa

- Kerro itsestäsi ja poliisinurastasi.

2. Yhteistyön linjaus

- Kuka tai mikä taho linjasi yhteistyöstä?
- Oliko erillistä yhteistyöohjeistusta korona-ajalle?

3. Yhteistyön sisältö ja toteutus

- Minkälaista yhteistyötä teit Rajavartiolaitoksen kanssa?
- Kenen aloitteesta yhteistyötä tuli tehtyä?
- Kuinka yhteistyön tekeminen sujui?
- Mitä yhteistyössä oli hyvää? Ja jos jotain kehitettävää, niin mitä?

4. Rajatarkastukset

- Ajatuksia rajatarkastuksista?
- Oliko rajatarkastukset vaikuttavassa roolissa yhteistyötä ajatellen?

5. Rajavartiolaitoksen läsnäolo Meri-Lapissa

- Onko rajavartiolaitoksen läsnäolo Tornio-Haaparannan rajalla vaikuttanut arkeesi poliisin työssä? Jos on, miten?
- Koetko, että virka-apua on ollut matalampi kynnys pyytää, saada ja antaa, kun rajavartiolaitos on ollut saavutettavissa lähietäisyydellä?

6. Rajavartiolaitos rikostorjunnassa

- Onko rajavalvonta ollut tehokasta rikostorjunnan näkökulmasta? Jos on, millä tavalla?

7. Vapaa sana